

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ЙОГО
ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВМ-21
**Марчук Владислав
Олександрович**

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«   »   2024 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
Галазюк Наталія Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних

відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

« _____ » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марчуку Владиславу Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток національної економіки

Керівник роботи: к.е.н., доцент Зелінська Ольга Миколаївна

затвержені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 року № 453/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «06» грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, звіти та аналітичні публікації Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Національного банку України, Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), матеріали мережі Інтернет.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):
ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. 1.1. Базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності. 1.2. Теорії міжнародної інвестиційної діяльності. РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. 2.1. Світові тренди міжнародної інвестиційної діяльності. 2.2. Оцінка участі України у процесах міжнародного іноземного інвестування. 2.3. Детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. РОЗДІЛ 3. АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ. 3.1. Вектори наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів. 3.2. Моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки. ВИСНОВКИ.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. Лист 2. Наукова новизна дослідження. Лист 3. Концепції щодо тлумачення категорії «іноземні інвестиції». Види ПІІ. Лист 4. Базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності. Лист 5. Світові потоки ПІІ за період 2008–2021 рр., млрд дол. США. Світові потоки ПІІ 2022-2023 рр., млрд дол. США. Лист 6. Секторіальний розподіл кількості міжнародних інвестиційних проектів. Лист 7. Потоки прямих іноземних інвестицій в Україні, 2019 – 2023 рр., млн дол. США. Географічна структура залучення ПІІ в національну економіку України, 2022 р. Лист 8. Розподіл

прямих іноземних інвестицій за галузями в Україні 2019 – 2023 рр., %. ТОП – 10 пріоритетних сфери національної економіки України для іноземного інвестування, визначені Нацрадою з відновлення. Лист 9. Вектори удосконалення наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів. Лист 10. Обсяги прямих іноземних інвестицій Україну за 2010-2023 роки, млн дол. США. Лист 11. Трендова лінія залежності ВВП від прямих іноземних інвестицій в Україні. Трендова лінія залежності ВВП від прямих іноземних інвестицій з України. Лист 12. Трендова лінія залежності ВВП від рівня податкового навантаження. Трендова лінія залежності ВВП від інтегрального показника рівня тіньової економіки. Лист 13. Висновки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Проектний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Висновки</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Зелінська О.М.		

7. Дата видачі завдання 04.01.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи магістра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	до 28.12.2023	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	до 15.06.2024	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	до 03.09.2024	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	до 28.09.2024	<i>виконано</i>
5	<i>Проектний розділ</i>	до 01.11.2024	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	до 07.11.2024	<i>виконано</i>
7	<i>Формування списку використаних джерел</i>	до 09.11.2024	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	до 12.11.2024	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	до 19.11.2024	<i>виконано</i>
10	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи магістра</i>	до 20.11.2024	<i>виконано</i>
11	<i>Нормоконтроль</i>	до 27.11.2024	<i>виконано</i>
12	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	до 03.12.2024	<i>виконано</i>
13	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	до 06.12.2024	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Марчук В.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

Зелінська О.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Марчук В.О. Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток національної економіки. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У кваліфікаційній роботі магістра досліджено теоретичні аспекти міжнародної інвестиційної діяльності, а саме: розкрито базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності, досліджено теорії міжнародної інвестиційної діяльності. Проведено моніторинг процесів міжнародного інвестування як чинника економічного розвитку національної економіки, зокрема: проведено аналіз світових трендів міжнародної інвестиційної діяльності; проведено оцінку участі України у процесах міжнародного іноземного інвестування; виявлено детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. Окреслено перспективи активізації процесів міжнародної інвестиційної діяльності в Україні, а саме: запропоновано вектори наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів, а також здійснено моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є виявлення закономірностей міжнародного інвестування на світовому та національному рівнях, а також розроблення практичних рекомендацій стосовно активізації міжнародних інвестиційних процесів задля забезпечення економічного розвитку національної економіки.

Об'єктом дослідження є міжнародні інвестиційні потоки.

Предметом дослідження сучасний стан міжнародного інвестування в Україні та світі.

При проведенні дослідження було використано методи загальнонаукового пізнання, системного аналізу (аналіз, синтез, дедукція, індукція та інші); статистичні та графічні методи; методи класифікацій та системного підходу.

Вагомість теоретичного значення наукового дослідження полягає у виявленні закономірностей міжнародного інвестування на світовому та національному рівнях.

Вагомість практичного значення наукового дослідження полягає у тому, що сформульовані автором положення мають потенціал бути основою для механізмів підвищення ефективності інвестиційної політики національної економіки.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, міжнародна інвестиційна діяльність, регулювання міжнародних інвестиційних процесів, національна економіка.

ANNOTATION

Marchuk V.O. International Investment and its Impact on Economic Development of the National Economy. Manuscript.

Qualification work of the master of OP «International Economic Relations» specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

The master's thesis consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used.

In the Master's qualification work, the theoretical aspects of international investment activity were investigated, namely: the basic characteristics of international investment activity were revealed, the theories of international investment activity were investigated. Monitoring of international investment processes as a factor in the economic development of the national economy was carried out, in particular: an analysis of world trends in international investment activity was carried out; an assessment of Ukraine's participation in international foreign investment processes was carried out; the determinants of international investment activity in Ukraine were identified. The prospects for intensifying the processes of international investment activity in Ukraine are outlined, namely: the vectors of supranational regulation of international investment processes are proposed, and the influence of international investment on the economic development of the domestic economy is modeled.

The purpose of the master's thesis is to identify patterns of international investment at the world and national levels, as well as to develop practical recommendations regarding the activation of international investment processes to ensure the economic development of the national economy.

The object of the study is international investment flows.

The subject of the study is the current state of international investment in Ukraine and the world.

When conducting the research, methods of general scientific knowledge, system analysis (analysis, synthesis, deduction, induction, and others) were used; statistical and graphic methods; classification methods and system approach.

The importance of the theoretical value of scientific research lies in the identification of patterns of international investment at the world and national levels.

The importance of the practical significance of the scientific research lies in the fact that the provisions formulated by the author have the potential to be the basis for mechanisms to increase the effectiveness of the investment policy of the national economy.

Keywords: foreign direct investment, international investment activity, regulation of international investment processes, national economy.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності	10
1.2. Теорії міжнародної інвестиційної діяльності	17
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	24
2.1. Світові тренди міжнародної інвестиційної діяльності	24
2.2. Оцінка участі України у процесах міжнародного іноземного інвестування	31
2.3. Детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності в Україні	40
РОЗДІЛ 3. АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	48
3.1. Вектори наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів	48
3.2. Моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки	56
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Сучасні глобалізаційні процеси, загострення конкурентних процесів на світовому ринку та НТП розширюють спектр детермінант, що безпосередньо чи опосередковано здійснюють вплив на економічний розвиток національної та світової економіки. Основоположним чинником такого впливу є прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які при умові наявності сприятливого інвестиційного клімату забезпечують економічний розвиток країни.

У сучасному світі інвестиції залишаються вагомим рушійною силою економічного розвитку будь-якої країни. Активізація інвестиційної діяльності має бути серед першочергових завдань, які потребують невідкладного вирішення на всіх рівнях менеджменту. Очевидно, що одним із пріоритетних факторів залучення інвестиційних ресурсів є формування сприятливого інвестиційного середовища в країні. Обсяг та ефективність використання ПІІ є основними показниками інвестиційного іміджу країни, які сприяють формуванню та розвитку сприятливого клімату для інвестицій іноземного капіталу.

Україна на даний час перебуває на етапі економічної нестабільності через комплекс дестабілізуючих чинників, основним з яких є війна. Як результат, значне погіршення інвестиційного клімату, рівня економічного розвитку країни та добробуту громадян. Для покращення інвестиційного середовища економічна політика в країні повинна бути спрямована на підвищення інвестиційної привабливості України на макро-, мікро- та мезорівнях.

Посилення кризових процесів на національному та регіональному рівнях через недостатньо контрольовані стрімкі потоки міжнародних, особливо портфельних інвестицій, швидко перетворює ці кризи на глобальні. Нестабільність світової кон'юнктури інвестиційних ринків спонукає до пошуку шляхів ефективного регулювання інвестиційних потоків, що є особливо важливим для України, чия економіка через об'єктивні та суб'єктивні причини залежить від зовнішніх фінансово-інвестиційних ресурсів.

Водночас нова економічна реальність сучасного циклоутворення, що відзначається різкими, турбулентними та непередбачуваними проявами, які важко прогнозувати та запобігати, вимагає модернізації як глобальної, так і національних систем регулювання міжнародного інвестування. Це також включає розробку нетрадиційних антикризових заходів і вдосконалення міжнародного корпоративного інвестиційного менеджменту.

Теоретичним підґрунтям моніторингу впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток національної економіки складають праці вітчизняних та зарубіжних дослідників: Алсуф'єва О., Баула О., Бутинець Ю., Григоренко Є., Грамотнєв В., Гринчук Т., Гуртов Д., Зятина К., Joseph A. Schumpeter, Китайчук Т., Кичко І., Ковальчук Н., Косач І., Кравців В., Левицький В., Лютак О., Маковоз О., Нечаєва І., Пучок М., Ricardo D., Рязанова Н., Свириденко Ю., Славкова А., Smit A., Софіщенко І., Тимошенко Н., Федоров Р., Фролова Т., Швиданено О. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є виявлення закономірностей міжнародного інвестування на світовому та національному рівнях, а також розроблення практичних рекомендацій стосовно активізації міжнародних інвестиційних процесів задля забезпечення економічного розвитку національної економіки.

Задля досягнення визначеної мети визначено та вирішено такі завдання:

- розглянути базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності;
- розкрити базові засади теорій міжнародної інвестиційної діяльності;
- оцінити світові тренди міжнародної інвестиційної діяльності;
- проаналізувати стан міжнародного іноземного інвестування в економіку України;
- виокремити детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності в Україні;
- окреслити вектори наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів;

– здійснити економіко-математичне моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки.

Об'єктом дослідження є міжнародні інвестиційні потоки.

Предметом дослідження сучасний стан міжнародного інвестування в Україні та світі.

Методи та методологія дослідження базуються на наукових підходах вітчизняних та зарубіжних вчених до питань міжнародної інвестиційної діяльності, її впливу на економічне зростання. При проведенні дослідження було використано методи загальнонаукового пізнання, системного аналізу (аналіз, синтез, дедукція, індукція та інші); статистичні та графічні методи; методи класифікацій та системного підходу.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, звіти та аналітичні публікації Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Національного банку України, Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), матеріали мережі Інтернет.

Наукова новизна здійсненого дослідження є в тому, що набули подальшого розвитку науково-практичні рекомендації стосовно формування моделі ефективного міжнародного інвестування за умов змінного зовнішнього середовища.

Вагомість теоретичного значення наукового дослідження полягає у виявленні закономірностей міжнародного інвестування на світовому та національному рівнях.

Вагомість практичного значення наукового дослідження полягає у тому, що сформульовані автором положення мають потенціал бути основою для механізмів підвищення ефективності інвестиційної політики національної економіки.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 76 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності

Інвестування є базовим процесом щодо забезпечення функціонування системи сучасної національної економіки. Інвестиційні процеси забезпечують інтегрування інтересів суб'єктів та ресурсів стосовно сприяння забезпечення ефективності розвитку соціально-економічному аспекті.

Економічна категорія «інвестиції» має походження від латинського «invest», що в дослівному перекладі має значення «вкладати». Під інвестиціями розуміють усі види інтелектуальних та майнових цінностей, які беруть участь у процесах вкладання в об'єкти різних видів діяльності, яка має за мету створення прибутку та/або досягнення соціальних цілей.

В економічній літературі виокремлюють різні концепції щодо тлумачення змісту категорії «іноземні інвестиції» (рис. 1.1).

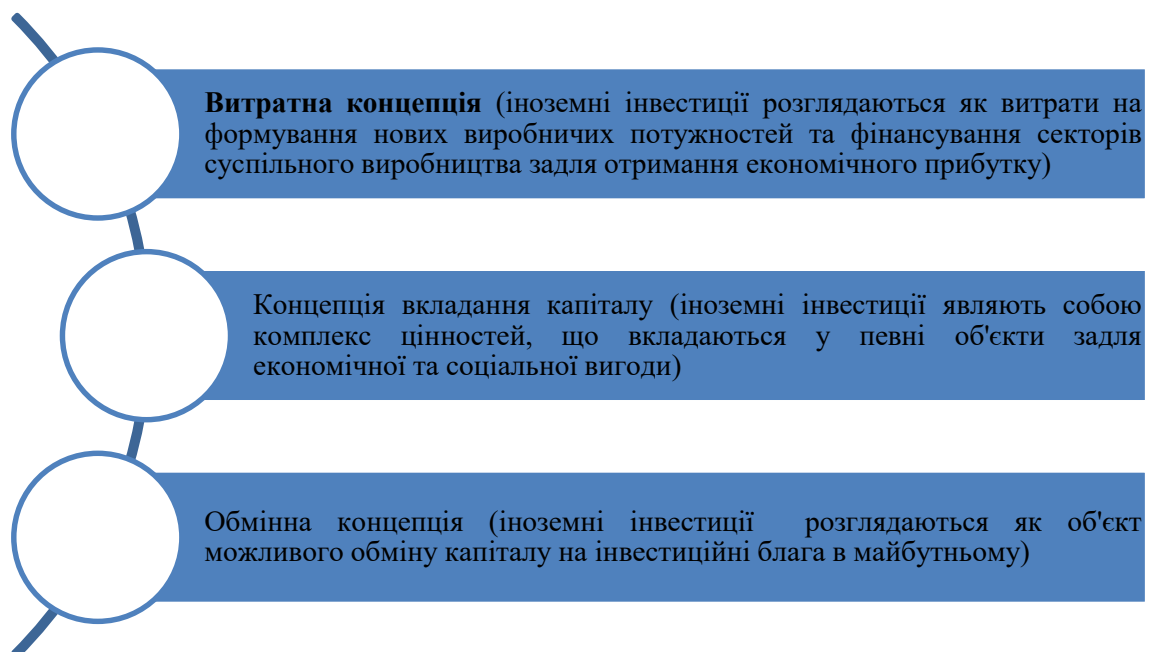

Рисунок 1.1 Концепції щодо тлумачення категорії «іноземні інвестиції»

Джерело: складено за [1; 2, с. 21-22; 3, с. 71-73].

Процес інвестування є багатограним та комплексним процесом, який має індивідуальну класифікаційну структуру.

1. За інституціональним змістом (рис. 1.2)

Рисунок 1.2 Класифікація іноземних інвестицій за інституціональним змістом

Джерело: складено за [4].

2. За набором якісних ознак та спрямуванням за цільовою ознакою:

- за рівнем повернення (ті, що підлягають поверненню; ті, що не підлягають поверненню; позичкові);
- за рівнем геополітичної спрямованості (в країни, що розвиваються; в розвинені країни; інтернаціональні);
- за рівнем якісного оформлення (приховані, явні, «чорні інвестиції»);
- за формальною ознакою (реінвестиції, первинні, деінвестиції);
- за показниками прибутковості (безприбуткові, низькоприбуткові, середньоприбуткові, високоприбуткові);
- за показниками інвестиційного ризику (висо-, середньо-, низькоризикові та безризикові);
- за показниками рівня ефективності впливу на національну економіку, що приймає інвестиції (інноваційні, екстенсивні, венчурні, псевдоінвестиції) [4, с.17].

3. За показниками участі в інвестиційних процесах: портфельні інвестиції і прямі інвестиції. За трактуванням Міжнародного валютного фонду категорія

«прямі іноземні інвестиції (ПІІ)» розглядається як «капіталовкладення, які реалізуються за межами національної економіки задля розширення товарних потоків підприємства з метою імпорту економічних благ в країну базування ТНК або ж забезпечення експортних потоків в інші країни, інвестори отримують контроль над управлінням підприємством» [4, с.22]. ПІІ реалізуються, здебільшого, як закордонні капіталовкладення в довгостроковій перспективі, що дають змогу участі інвесторів в управлінні підприємством. ПІІ реалізуються як:

- придбання прав власності на зарубіжний об'єкт інвестування з можливістю управління ним;
- локалізація капіталу за межами національної економіки задля утворення нового господарського суб'єкта.

За рівнем зростання прибутковості ПІІ класифікуються на:

- активні (передбачається розширення виробництва);
- пасивні (передбачається підтримка виробництва).

За загальною ж класифікацією прями іноземні інвестиції поділяються за переліком поданим на рис.1.3.:

Рисунок 1.3 Види ПІІ

Джерело: складено за [5].

Горизонтальні ПІІ передбачають організацію виробництва економічних благ за межами національної економіки, що до цього виготовлялась в країні інвестора.

Вертикальні інвестиції передбачають синтез двох сфер господарської діяльності підприємства. Наприклад, ПІІ трансформуються від постачання до виробництва, або у «зворотньому напрямі».

«Конгломентарні інвестиції не пов'язані з діяльністю підприємства, що інвестує. Саме диверсифікація якості стає мотивом інвестиції даного типу» [6, с. 153].

ПІІ з орієнтацією на постачання передбачають залучення різних видів ресурсів для виробництва економічних благ.

ПІІ з орієнтацією на збут передбачають врахування цілей підприємства і можуть бути направлені на експорт або на національний ринок інвестора.

Важливим є питання дослідження впливу ПІІ на національну економіку.

«Глобалізаційні процеси у світовій економіці за рахунок впливу прямих іноземних інвестицій перетворились на буденність у нашому житті, що можна прослідкувати через придбання економічних благ, перебування на робочому місці, через спілкування або ж відпочинок» [7, с. 93].

Іноземним інвестиціям відводиться неабияка роль впродовж останнього десятиліття, кількісні показники їх обсягу мають тенденцію до зростання, а якісні показники - забезпечують розвиток національної та світової економік. Сфери транспортної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, сільського господарства і т.п., дають змогу країні, що приймає іноземні інвестиції, досягнути забезпечення громадян високим рівнем життя та стабільним економічним зростанням.

Дослідження здійснені Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) доводять, що «іноземні інвестиції мають потенціал впливу не лише на ефективність бізнес-середовища, а й на зайнятість та, як наслідок, на рівень ефективності національної економіки» [8]. Підприємства, отримавши інвестиції нерезидентів, паралельно із капіталом мають змогу отримати інноваційні

технології виробництва та управління, що в результаті генерує підвищену економічну ефективність.

У таблиці 1.1 наведено можливі наслідки ПІІ для економіки, що приймає інвестиції у інтерпретації різних науковців.

Таблиця 1.1. – Можливі наслідки ПІІ для приймаючої економіки

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Можливість трансферу технологій. Позитивний вплив ПІІ подібного типу характерний для економік з вищим рівнем інституційної забезпеченості стосовно захисту прав інвесторів.	Надмірність припливу іноземного капіталу може виникати в тих національних економіках, які характеризуються волатильністю потоків капіталу.
ПІІ мають потенціал надання доступу приймаючій країні до якіснішого менеджменту.	У довгостроковому періоді приплив ПІІ може здійснювати негативний вплив на національну економіку на протигагу короткострокового періоду, коли ПІІ позитивно впливають на капітало- та прцесмність виробництва.
Вагомість і якість впливу ПІІ на економічне зростання національної економіки безпосередньо залежить від якісних показників її макроекономічного середовища.	ПІІ мають потенціал трансформувати структуру ринку поставок економічних благ поточного споживання з перевагою на імпортного постачальника.

Джерело: складено за [7, с. 118-123].

Оскільки держава прагне підтримувати сталий економічний розвиток та задовольняти потреби своїх громадян, очікування держави та іноземних інвесторів щодо ефективності іноземних інвестицій є суперечливими за своєю суттю.

Держава розглядає ПІІ як елемент формування конкурентоспроможної економіки та реалізацію національних інтересів, а також як одне з джерел додаткового фінансування, коли внутрішніх коштів для розвитку економіки недостатньо, а бо ж доступ до інших джерел фінансування ускладнений. Прицьому іноземні інвестори очікують швидкого і максимального повернення своїх інвестицій з високим доходом, не звертаючи уваги на такі речі, як захист навколишнього середовища, зниження рівня безробіття або підвищення рівня технологій виробництва, що суперечать державній політиці.

Якщо розглядати іноземні інвестиції через призму забезпечення економічної безпечності приймаючої країни, то нерегульоване іноземне інвестування призводить до встановлення промислового домінування іноземних власників. Якщо галузі, до яких залучаються ПІІ, є стратегічно важливими для національної економіки з точки зору підтримки та збереження національно-економічного суверенітету, то іноземне домінування в цих видах діяльності становить загрозу національному суверенітету.

Більшість країн прагнуть обмежити іноземні інвестиції у військову та оборонну діяльність, виготовлення зброї, телекомунікації та банківський сектор. Прямі іноземні інвестиції можуть становити наступні загрози для приймаючих країн:

- вирішення проблеми затоварення та утилізації на ринках донорів шляхом подовження життєвого циклу штучно застарілих товарів і технологій;
- трансфер передових інноваційних технологій здійснюється, в більшості випадків, між розвиненими країнами;
- перенесення екологічно небезпечних виробництв з метою зменшення забруднення навколишнього середовища в країні-донорі та вирішує проблему екологізації економіки, що, одночасно, загострює проблеми країн-реципієнтів;
- інвестиції для забезпечення контролю і ліквідації підприємств з метою перемоги над конкурентами. Крім того, конкуренція між підприємствами з іноземним та національним капіталом може призвести до структурного безробіття. Також можуть виникати ринкові монополії;
- встановлення контролю іноземними інвесторами над джерелами сировинних ресурсів задля їх подальшої розробки та збереження сировинної бази власної країни;
- відтік капіталу з національної економіки через повернення прибутків в країну інвестора.

Для кращого розуміння категорії «міжнародна інвестиційна діяльність» доцільно окреслити мотивацію до даного виду діяльності на рис.1.4.

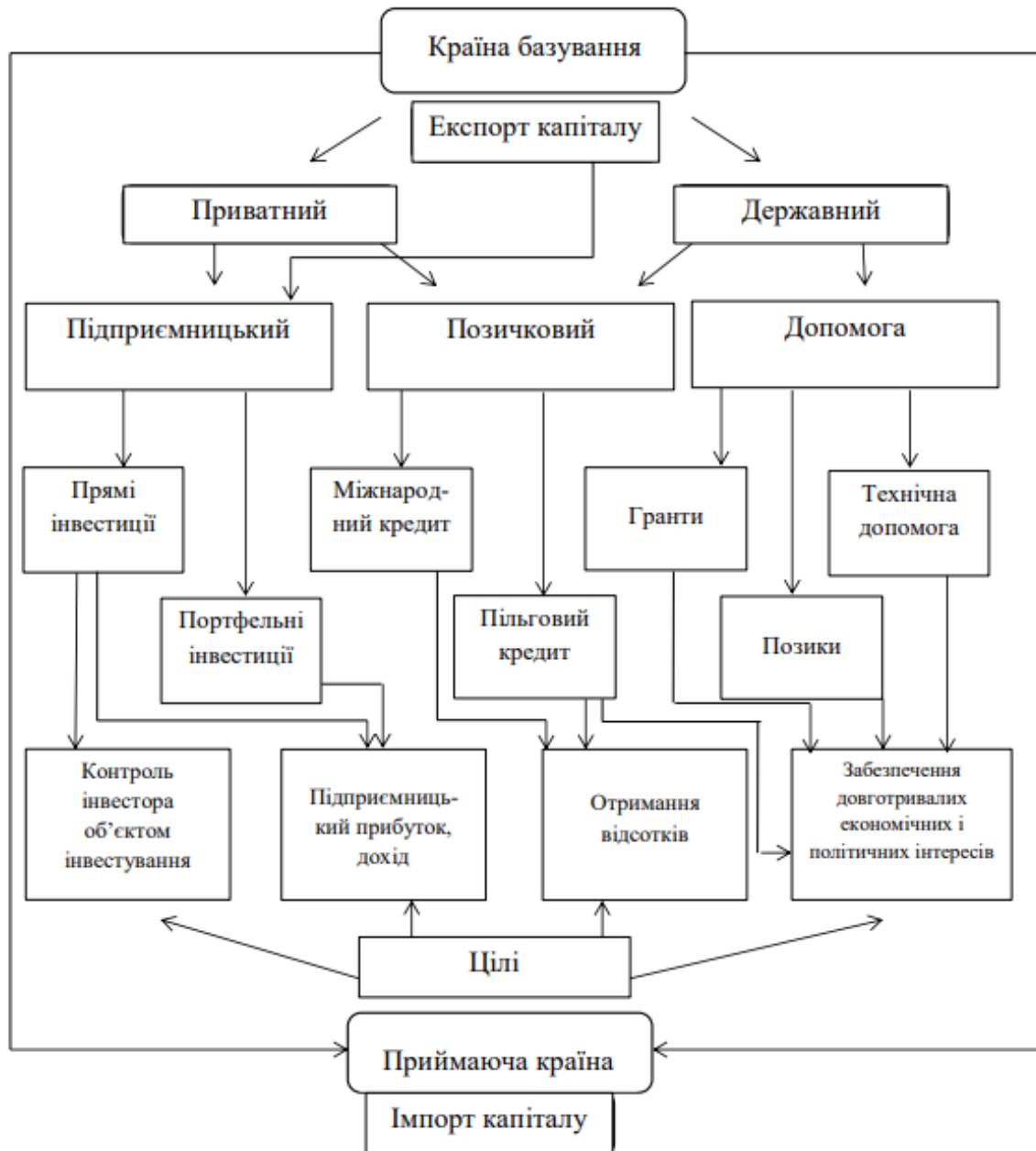

Рисунок 1.4 Базові характеристики міжнародної інвестиційної діяльності

Джерело: складено за [6, с. 84-87; 10, с. 47-48].

Отже, інвестиції загалом та іноземні зокрема є механізмом збагачення національної економіки.

З огляду на стратегічні потреби держави, залучення ПІІ надасть змогу не лише підвищувати рівень розвитку національної економіки, але й створити необхідні умови для поширення інновацій. Задля досягнення цих цілей доцільно використовувати усі інструменти та можливості державного регулювання. Базовим у цьому векторі розвитку є наукове обґрунтування мети,

цілей та завдань економічної політики, окреслення форм, засобів, інструментів та методів враховуючи всі чинники впливу в системі національної економіки. Залучення ПІІ є діяльністю на яку впливає значна кількість ендогенних та екзогенних чинників, які, у свою чергу, окреслюють та формують обсяги загальних інвестиційних ресурсів, що мають потенціал піднімати значення показників стану економічного розвитку національної економіки.

З метою здійснення координації цього процесу згідно національних стратегічних цілей та пріоритетних напрямів розвитку національної економіки доцільно використовувати певний інструментарій державного врегулювання інвестиційної діяльності. Таким чином, оскільки державне регулювання є багатограним і складним, подальшого наукового дослідження потребують механізми його здійснення.

1.2. Теорії міжнародної інвестиційної діяльності

Міжнародна інвестиційна діяльність наразі все частіше перетворюється на об'єкт сучасного пізнавального процесу економістів з усього світу. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризувався тим, що активно досліджувалась проблема залучення ПІІ в країни задля стрімкішого та динамічнішого розвитку, а на даний час економісти, науковці та уряди висловлюють стурбованість іншим – досягнення ефективного менеджменту хаотичністю переміщення капіталу та зниженням його негативних наслідків.

Базові теоретико-методологічні засади переміщення капіталу було закладено на межі ХVІ–ХVІІ ст., що підтверджується працями економістів Англії Томаса Мана і Вільяма Стаффорда. Твердження даних вчених зводяться до «доцільності державного втручання у процеси формування міжнародних торговельних відносин задля впровадження обмежень вивезення валюти та

дорогоцінних металів з країни. Свою думку вони пояснюють негативним впливом на розширене відтворення національної економіки і збільшенням експорту економічних благ порівняно з показниками їх імпорту» [11, с. 65].

Значним якісним внеском у дослідження міжнародної інвестиційної діяльності характеризуються праці XVIII ст. за авторством Адама Сміта. Науковець досліджував процеси експорту капіталу через призму дієвості механізму економічного розвитку. Як представник класичної школи Адам Сміт обґрунтовував очевидну, на його думку, вигоду від міжнародного руху капіталу не лише для окремої національної економіки, а й у світовому масштабі. Його концепція ґрунтувалась на переконанні, що «трансграничний рух капіталу має потенціал зумовлювати зростання світового сукупного продукту та нарощення багатства» [12, с. 137].

Доробок А. Сміта полягає ще й у тому, що було обґрунтовано твердження про зниження курсу національної валюти може бути викликане обмеженнями на експорт грошового капіталу; про підвищення цін за умови перевищення кількості грошей над реальним попитом на економічні блага в національній економіці. У такому випадку за твердженнями Адама Сміта немає перешкод вивезенню грошового капіталу з країни. Саме тому, дослідником було встановлено взаємозв'язок кількості грошей в країні, їх цінністю, цінами на економічні блага та переміщенням капіталу до країни з вищою купівельною здатністю грошей [12, с. 158].

Бутинець Ю.Ф. стверджує, що А. Сміт розглядає капітал в подвійному аспекті:

по-перше: як створену вартість, що приносить своєму власнику дохід;

по-другу: як запас засобів виробництва, що необхідні для реалізації процесу виробництва в довгостроковій перспективі [13].

Запаси розглядає Адам Сміт як сукупність двох складових: перша складова дає очікування доходу, а друга складова безпосередньо споживається у процесі виробництва. На основі цього Сміт А. розподілив капітал на обіговий та основний, тим самим вперше вводить ці економічні категорії у науковий обіг.

Важливим значенням Адам Сміт наділив процес нагромадженню капіталу, який зумовлює розвиток сфер економіки та збільшення національного добробуту і є механізмом економічного прогресу [12, с. 218].

Девід Рікардо є вченим, що розглядав капітал як елемент багатства країни, який застосовується у процесі виробництва та включає їжу, одяг, інструменти, сировину, машини і т.п., які необхідні для руху праці. Науковець наивав капітал «вічною» категорією, частиною багатства, яка витрачається з метою задля забезпечення майбутнього виробництва. Д. Рікардо при розгляді порівняльних витрат продемонстрував можливість руху підприємницького капіталу та праці у ті країни, яким притаманні відносні переваги [14].

Теоретично обґрунтував першопричини пересування капіталу через національні кордони англійський економіст та послідовник Девіда Рікардо Джон С. Міль. У своїй праці «Основи політичної економії» науковець обґрунтовує пересування капіталу між країнами різними національними нормами дохідності. Розбіжність у нормі прибутку повинна бути досить вагомою для покриття підприємцю додаткових ризиків від діяльності не в рідній країні. Дж. С. Міль стверджує, що експорт капіталу має можливість протидіяти тенденціям зменшення норм прибутковості капіталу зумовленої відносною нестачею капіталу в країнах-донорах [13].

Ідеї Дж. С. Міля були продовжені дослідниками зі Швеції у ХХ ст., а саме у працях вчених Б. Оліна і Е. Хекшера вивчаються фактори виробництва, включаючи капітал.

Монографія Б. Оліна «Міжрегіональна і міжнародна торгівля», опублікована у 1935 р., містить твердження, що фактори виробництва пересуваються у ті країни, які характеризуються їх вищою продуктивністю. Також було уточнено, що на переміщення капіталу здійснюють вплив й інші чинники, до прикладу митні бар'єри (здійснюють стимулюючий вплив на іноземних інвесторів щодо організації виробництв за кордоном), політичні обставини і т.п. Оліном Б. вперше було запропоновано розмежовувати експорт

довгострокового та короткострокового капіталу, який має в переважній більшості спекулятивну мету [13].

Вчений Е. Хекшер обґрунтував тенденцію у довгостроковій перспективі до вирівнювання цін на фактори виробництва на міждержавному рівні, яка реалізовується у процесі міждержавного обміну в т.ч. міжнародного переміщення капіталу.

Моніторинг причин, які здійснюють вплив на міжнародне переміщення капіталу, навів Б. Оліна на висновок, що в даному процесі доцільно враховувати чинники, що заважають експорту економічних благ, що стимулює міграцію капіталу, а також орієнтацію фірми на прибутковіше інвестування капіталу за кордоном.

Згодом економіст з Данії К. Іврсен довів, що деяким видам капіталу притаманні різні елементи мобільності у зв'язку з неоднаковими витратами з їх вивезення. Саме тому, на думку К. Іврсена, «країна може експортувати капітал з одних територій і імпортувати на інші, що зумовлює необхідність регулювання усіх потоків капіталу» [15, с. 107].

Дж. М. Кейнс вважав, що першопричиною міжнародного переміщення капіталу є порушення рівноваги поточних національних торгових балансів. Експорт капіталу, на думку Дж. Кейнса, здійснюється тоді, коли чистий експорт є додатньою величиною, а імпорт капіталу – коли від'ємною.

Дж. Кейнс стверджував, що експорт капіталу, насамперед, є вигіднішим компаніям, а не економіці країни, тому дані процеси потребують державного регулювання [16].

Згідно з неокенсіанської теорії однією з важливих умов рівноваги на макрорівні є рівність заощаджень та інвестицій. Нарощення заощаджень відносно стабільних інвестицій зумовлює спад в національній економіці та безробіття. При такій ситуації частина заощаджень спрямовується за межі національної економіки. Істотною причиною переміщення міжнародного капіталу згідно неокейнсіанського трактування є рівень стану платіжного балансу: за умови позитивного сальдо – країна має потенціал бути експортером

капіталу. Представники неокейнсіанства також підтримують думку стовно необхідності регулювання державою процесів переміщення капіталу [15, с. 118].

В 30–40-х рр. ХХ ст. представники неокласичної школи розглядають експорт капіталу через призму переміщення позикового капіталу, що було основою дослідження проблем міжнародного фінансування, а також концепцій портфельних інвестицій. Здійснюючи моніторинг причин експорту капіталу, вчені даної школи здійснювали аналіз зворотнього зв'язку між концентрацією капіталу та його продуктивністю в національних економіках.

«Економічні теорії починаючи з 30-х рр. ХХ ст. концентрувались на постулатах надлишків капіталу, але пояснювали його вивезення ще зростанням інтернаціоналізації виробництва, посиленням конкуренції та підвищенням темпів економічного розвитку» [17, с. 103].

Представники монетаристичної теорії при дослідженні процесів міжнародного переміщення капіталу і прямих іноземних інвестицій зробили висновок, що процеси міжнародної торгівлі та міжнародного руху капіталу є взаємопов'язаними. Вони відзначали, що інвестиційний ринок є динамічнішим відносно інших товарних та фінансових ринків, а також він зростає прискореними темпами. Вони також були прихильниками думок неокейнсіанців стосовно врівноваженості міжнародного переміщення капіталу, що здійснює позитивний вплив на соціально-економічний розвиток в економіках країн-інвесторів та перетворюється на основу розвитку національних економік приймаючих країн. Однак, найголовнішим рушієм процесів міжнародного інвестування представники монетаристичної теорії вважали рівень вмотивованості приватних інвесторів. Саме тому, міжнародний рух капіталів врівноважується через економічну свободу на інвестиційних ринках, тобто при обмеженому державному втручанні в національну економіку, що є суперечливим відносно поглядів кейнсіанців.

У 50–60-х рр. ХХ ст. відбувся розпад колоніальної системи у світі, при чому моніторинг експорту капіталу був неоднозначним: він розглядався, з

одного боку, як процес виникнення механізмів неоколоніалізму, а з іншого – як досить дієвий захід вигідної співпраці національних економік різних країн. Така протилежність поглядів зумовлювалася різницею в політичних пререференціях їх авторів [17, с. 124].

У 70-х рр. ХХ ст. поширеною була думка стосовно того, що експорт капіталу реалізується державою та приватними компаніями в основному з метою нарощення капіталу. Окремо розмежовувались форми вивозу капіталу:

- підприємницька форма: прями і портфельні інвестиції;
- позикова форма: розміщення коштів на рахунках іноземних банків, кредити [17, с. 136].

В сучасних теоріях міжнародного переміщення капіталу значне місце посідає обґрунтування детермінант виходу компанії за межі національних кордонів, а також розробка моделей ПШ.

Зокрема, погляди представника маржиналізму Л. Вальраса базувалися на твердженні про те, що передумовою інвестування є наявність кількісно достатніх заощаджень. За «правилом Вальраса» – будь-який торговельний дисбаланс обов'язково компенсується переміщенням капіталу [15, с. 138].

Згідно поглядів представника неокласицизму А. Маршалла, міжнародне переміщення капіталу спричиняється рівнем розвитку національного виробництва, продуктивністю праці в національній економіці, рівнем ефективності використання природних переваг та можливостями отримувати надприбутки [15, с. 143].

Наукові погляди на процеси міжнародного інвестування зазнали суттєвої трансформації у період активної фази процесів монополізації та транснаціоналізації ринків.

Дж. Робінсон та Е. Чемберлін стверджували, що неокласична теорія не має змоги точно та повно визначити зміст міжнародного інвестування. Якщо допустити, що на світовому рівні переважала б модель чистої конкуренції, то доцільності у теоріях міжнародного інвестування взагалі не було б. Саме тому,

концепції міжнародного переміщення капіталу повинні базуватися на «недосконалому ринку» [17, с. 180].

Концептуальні засади поглядів Й. Шумпетера базувалися на тому, що наявна тенденція до експорту–імпорту інновацій, насамперед, ТНК, через ПІІ у нові виробництва спричинена бажанням якнайдовше утримувати монополні переваги [18].

Основними суб'єктами міжнародного переміщення капіталу у ХХ ст. були ТНК, тому дослідження феномену ПІІ у даний період пов'язане з моніторингом діяльності цих інститутів, що зумовило виникнення ряду відповідних концепцій і теорій: фрайбурзька школа, інституціональна теорія, модель «життєвого циклу продукту», «монопольних переваг», «технологічного прориву», «захисного інвестування», електична концепція та концепція інтернаціоналізації і т.п.

Проведене дослідження концепцій та теорій стосовно міжнародної інвестиційної діяльності доводить до висновку, що міжнародне переміщення капіталу загалом та транснаціонального, зокрема, є базою для розвитку процесів фінансової глобалізації, що, в результаті, призвело до нарощення міграційних процесів та пришвидшеного руху капіталу, який поступово перетворився на життєво необхідну ланку існування господарства.

РОЗДІЛ 2

МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Світові тренди міжнародної інвестиційної діяльності

ПІІ здійснюють важливий вплив стосовно підтримка національних економік у світі. Найбільше це стосується країн, що перебувають на стадії розвитку, адже вони підвищують ефективність участі у міжнародних торговельних потоках через раціоналізацію потоків капіталу, технологій та робочої сили.

Географічна структура прямих іноземних інвестицій за країнами світу окреслюється діяльністю ТНК, у зв'язку з тим, що місцеві конкурентні переваги регіонів здійснюють вплив на прийняття рішення інвесторами стосовно розподілу коштів. Моніторинг світової регіональної структури ПІІ не лише виокремлює трансформації у потоках ПІІ у світі, але й формує характерні регіональні тенденції [19].

За даними рис. 2.1 видно, що 2020 р. характеризувався різким зниженням потоків прямих іноземних інвестицій у розвинених країнах (абсолютна величина потоків ПІІ становила 229 млрд дол. США). Така ситуація була, в основному, зумовлена значним зниженням обсягів ПІІ до країн Європи (більше ніж у двічі) та країн Північної Америки (зниження на 45%). «В азійських країнах, що перебувають на стадії розвитку бсяги потоків прямих іноземних інвестицій знизились відносно незначно (на 4%). Такі регіональні зміни зумовили зміну частки економік, що розвиваються, а саме підвищилась до 72% від загальної кількості країн світу. ПІІ до країн Північної Америки знизились до 166 млрд дол. США» [20].

Незважаючи на те, що обсяги ПІІ до країн, що перебувають на стадії розвитку у 2020 р., знизились на 12% до 616 млрд дол. США, зменшення було

досить нерівномірним за регіонами, а саме: Латинська Америка та Карибський басейн зменшення на 37%, Африка -18%, Азія -4%.

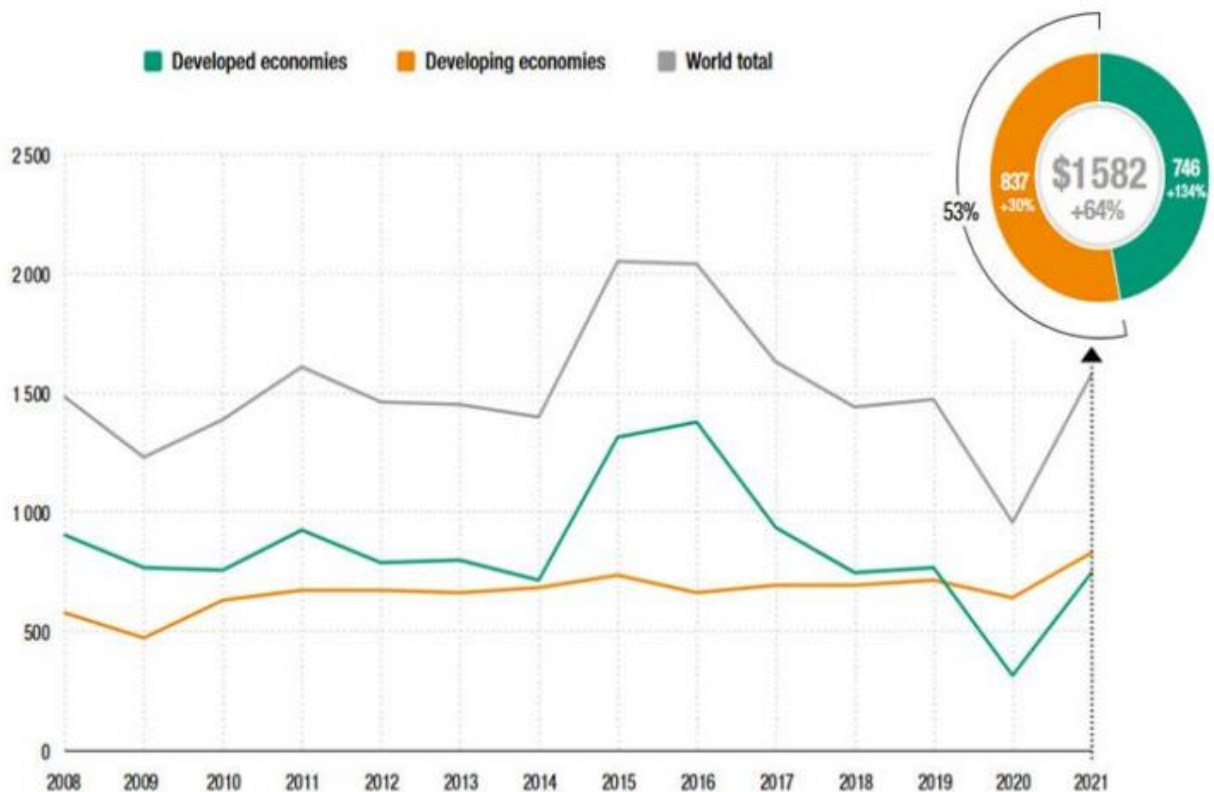

Рисунок 2.1 Світові потоки ПІІ за період 2008–2021 рр., млрд дол. США
Джерело: [20].

Після певного відновлення у 2021 р. світові ПІІ зменшилися на 12% за результатами 2022 р. і становили 1,3 трлн дол. США. В переважній частині це сталося у зв'язку з глобальними кризами, наприклад, такими як зростання цін на енергоносії та продовольство у світі та війна в Україні.

Глобальні потоки ПІІ у 2023 р. (рис. 2.2) скоротилися до 1,3 трлн дол. США тобто на 2%. Цей факт виник через торгівлю та геополітичну напруженість, які здійснили обтяження та уповільнення світової економіки. Обсяги ПІІ до країн, що перебувають на стадії розвитку, знизилися до 867 млрд дол. США, тобто на 7% [22].

Підвищення рівня жорсткості умов фінансування зумовили падіння на 26% договорів стосовно міжнародного проектного фінансування, які є

найважливішими для забезпечення належного інвестування в об'єкти інфраструктури.

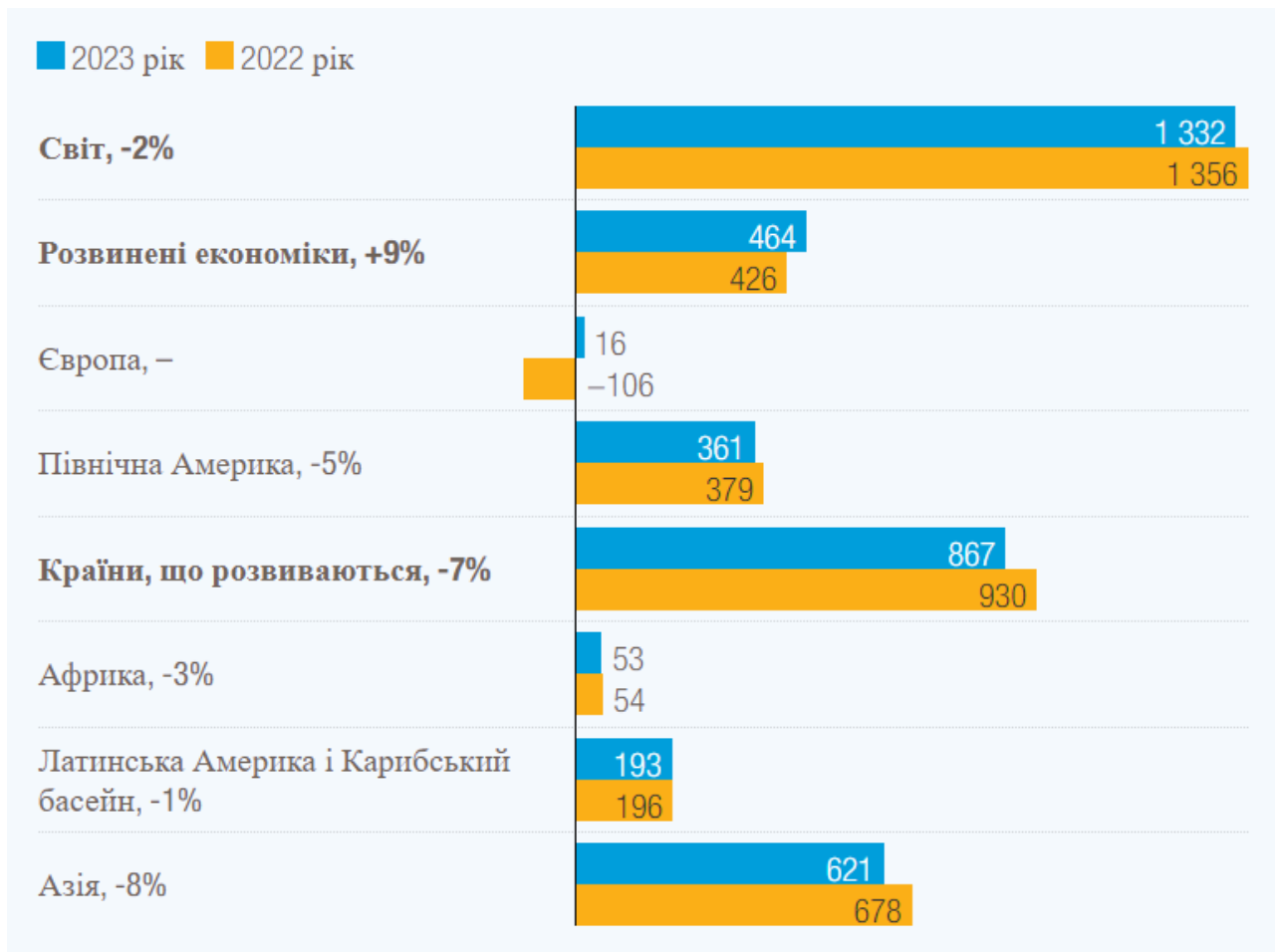

Рисунок 2.2 Світові потоки ПП 2022-2023 рр., млрд дол. США

Джерело: складено за [21; 22].

Міжнародне проектне фінансування має критичне значення для країн з низькими показниками економічного розвитку, що сприяє їх підвищеній вразливості до масштабного спаду даного типу інвестицій.

Постійно повторювані кризи, регіональна перебудова та протекціоністська політика здійснюють руйнівний вплив на світову економіку, фрагментуючи регуляторне середовище, торговельні мережі та глобальні ланцюги поставок. Це негативно впливає на глобальну стабільність і прогнозованість інвестиційних потоків в глобальному масштабі, формуючи при цьому як виклики, так і можливості.

За твердженням ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку) перспективи на 2024 р. стосовно світових потоків інвестицій залишаються досить складними: можливим є досить помірне зростання ПІІ протягом року, оскільки прослідковується полегшення фінансових умов як на рівні національних економік, так і на рівні міжнародних угод.

ПІІ, загалом, нарощуються у декількох виробничих секторах, які характеризуються інтенсивним ланцюгом створення вартості (електроніка та автомобілебудування і т.п.) у тих світових регіонах та країнах, які гарантують інвесторам легкий доступ до базових національних ринків. Але для багатьох країн, що розвиваються, залишаються досить обмежені можливості, стосовно залучення іноземних інвестицій та участі у глобальних виробничих мережах.

В загальному у 2023 р. потоки прямих іноземних інвестицій до країн, що розвиваються, знизились відносно 2022 р. на 7% і становили 867 млрд дол. США. Але дане зниження різко відрізняється для країн в регіональному аспекті (рис. 2.3, 2.4, 2.5, 2.6).

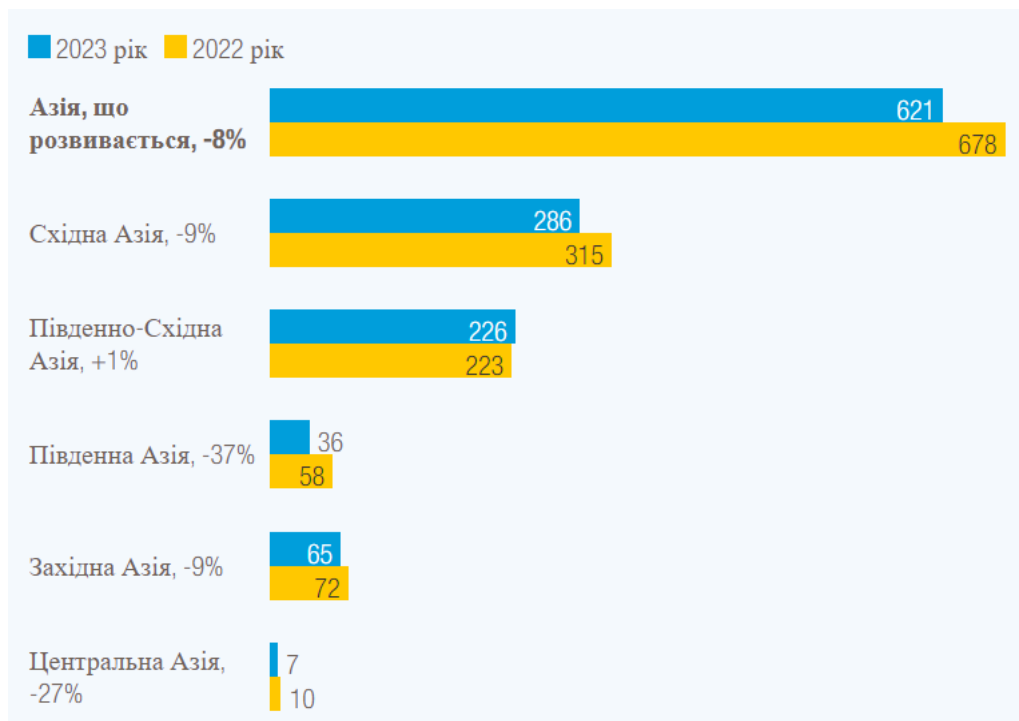

Рисунок 2.3 Динаміка ПІІ в країнах Азії, що розвиваються 2022–2023 рр., млрд дол. США

Джерело: [22].

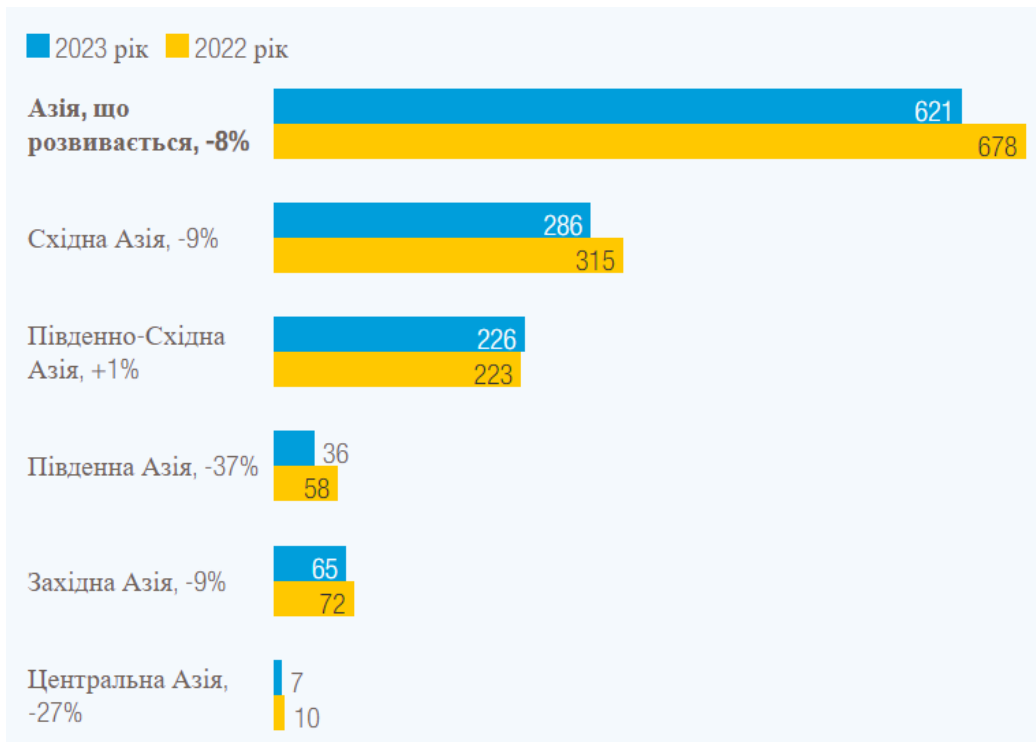

Рисунок 2.4 Динаміка ПІП в країнах Африки, що розвиваються 2022–2023 рр., млрд дол. США

Джерело: [22].

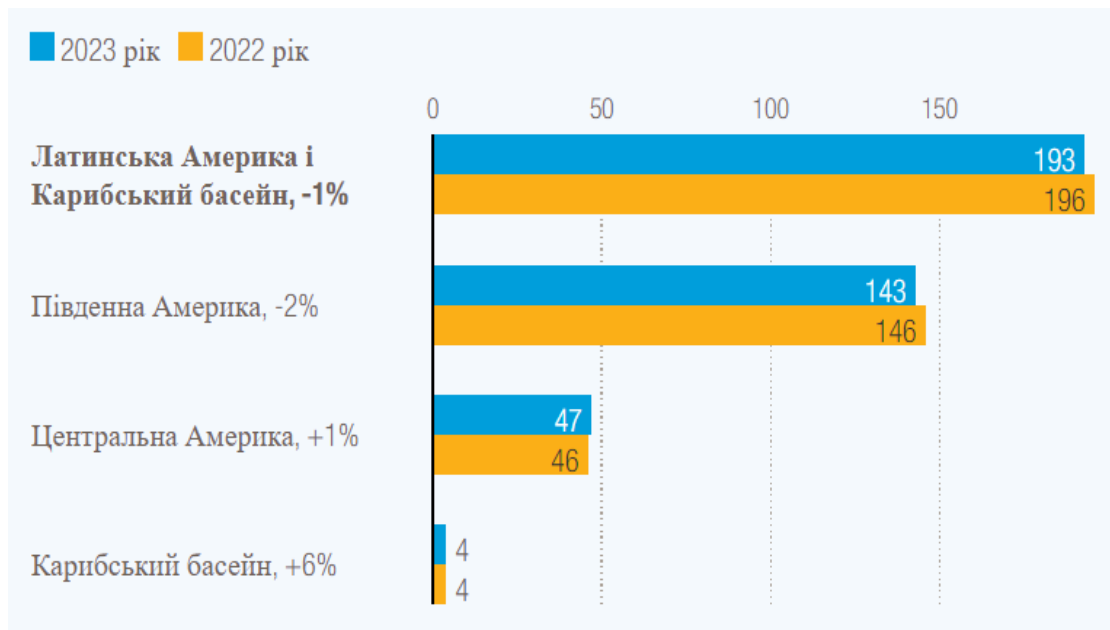

Рисунок 2.5 Динаміка ПІП в країнах Латинської Америки та Карибського басейну у 2022–2023 рр., млрд дол. США

Джерело: [22].

Потоки ПІІ до країн Азії, що розвиваються зменшилися відносно 2022 р. до 621 млрд дол. США, тобто на 8%. Не оминула дана тенденція і країну, яка є другою у світі за величиною стосовно одержаних ПІІ – Китай. В країнах Західної та Центральної Азії, а також Індії спостерігалось значне падіння потоків прямих іноземних інвестицій. А країни Південно-Східної Азії за показником притоку ПІІ за результатами 2023 р. залишилися стабільними.

Приплив ПІІ до країн Африки, що розвиваються скоротився до 53 млрд дол. США, тобто на 3% відносно 2022 р. В цих країнах міжнародне проектне фінансування знизилось на чверть за показниками кількості угод і наполовину за вартісними показниками.

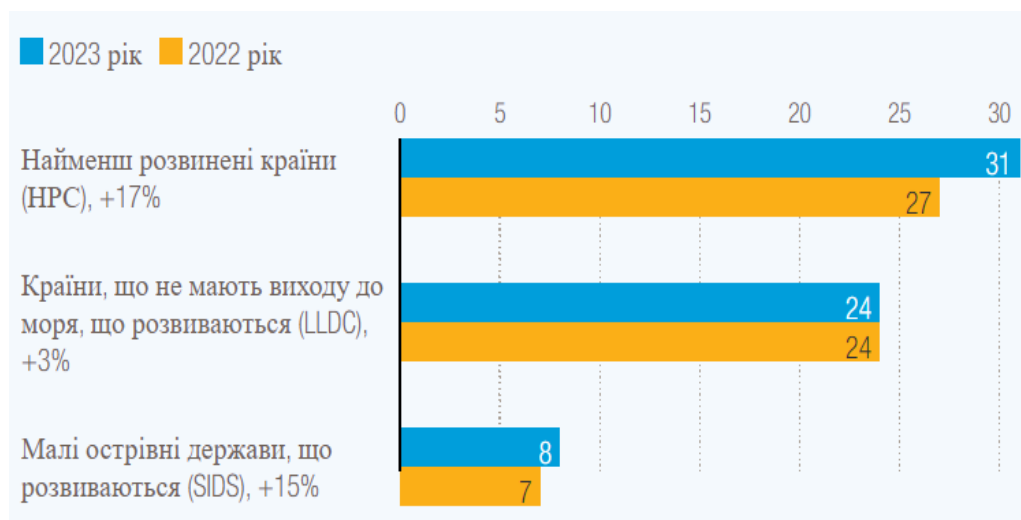

Рисунок 2.6 Динаміка ПІІ в країни, що розвиваються 2022–2023 рр., млрд дол. США

Джерело: [22].

Прямі іноземні інвестиції до країн, що розвиваються Карибського басейну та Латинської Америки у 2023 р. зменшилися до 193 млрд дол. США тобто на 1% відносно 2022 р. Однак, зросла вартість за новими проектами у зв'язку зі значними обсягами інвестицій у сировинні сектори та сектори відновлюваних джерел енергії.

2023 рік одночасно характеризується зростанням ПІІ до структурно слабких економік: 31 млрд дол. США, що становить 2,4% світових потоків ПІІ.

Окрему статтю у світовій статистиці становлять ПІІ у сектори, пов'язані з Цілями сталого розвитку. Вони у 2023 р. характеризуються зменшенням більше ніж на 10%. Відносно 2015 р., коли були прийняті Глобальні цілі сталого розвитку, у 2023 р. значно зменшилась кількість зареєстрованих інвестиційних проектів, що фінансуються з міжнародних джерел, у агропродовольчій сфері, а також сферах санітарії та водопостачання.

Капітал залучений через інвестиції для реалізації Цілей сталого розвитку у світовому масштабі з допомогою фінансових інструментів все ще зростає, однак темпи значно сповільнюються. У 2023 році знизилась на 60% надходження залучені через інвестиційні фонди (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. – Секторіальний розподіл кількості міжнародних інвестиційних проектів

Сектор економіки	Роки			Темпи зростання, %	
	2023 р.	2022 р.	2015 р.	2022 – 2023 рр.	2015 – 2023 рр.
Охорона здоров'я та освіта	337	317	277	6	22
Інфраструктура	1022	945	730	8	40
Агропродовольча сфера	346	305	368	13	-6
Відновлювальні джерела енергії	655	687	372	-5	76
Санітарія, вода, гігієна	30	36	32	-17	-6

Джерело: [22].

Занепокоєння щодо «відмивання зелених» коштів, пов'язане з неправдивими заявами про сталий розвиток, дедалі все більше впливає на інвестиційний попит інвесторів. За такої ситуації доцільними є термінові політичні заходи задля зменшення ризику зростання негативної реакції на стратегічні напрями інвестування в проекти реалізації Глобальних цілей сталого розвитку.

Вище наведені результати моніторингу сучасних світових трендів міжнародної інвестиційної діяльності свідчать про те, що, прямі іноземні інвестиції посідають одне з базових місць у міжнародній фінансовій системі. Даний вид фінансових потоків забезпечує мобілізацію та рух капіталу, здійснює оптимізацію міжнародного поділу праці використовуючи можливості реалізації потенціалу конкурентних переваг контрагентів іноземного інвестування. Базовими учасниками сучасної світової економічної системи є транснаціональні корпорації, що здійснюють заходи активної інвестиційної політики у глобальному економічному середовищі. ПІІ притаманні як переваги так і недоліки відносно приймаючих країн, саме тому актуальним є завдання забезпечення необхідного рівня інвестиційної безпеки. Україна також не стоїть осторонь світових інвестиційних потоків, однак на даний час ПІІ в структурі усіх інвестиційних джерел притаманна незначна питома вага.

2.2. Оцінка участі України у процесах міжнародного іноземного інвестування

Після 2000 р. світова статистика свідчить про значне нарощення світових капітальних потоків. Нарощення обсягів інвестиційних потоків, в переважній більшості випадків, пов'язане з тим, що наділено значною важливістю та цінністю іноземний капітал, а його роль стосовно підтримки нарощення темпів розвитку національних економік визнано як пріоритетну. Прямі іноземні інвестиції на даний час вважаються одним з найважливіших елементів приватних фінансових ресурсів, які мають можливість забезпечувати більш вищу стабільність через довгострокові стратегії інвесторів і надаючи переваг для приймаючих країн, зокрема передача технологій та сприятливий вплив на забезпечення реального економічного зростання.

Зважаючи на це, активізується конкуренція між країнами стосовно акумуляції більшого обсягу прямих іноземних інвестицій. У зв'язку з цим, серед країн, що розвиваються, існує тренд щодо ухвалення законодавства, яке гарантує стимули для іноземних інвесторів та зменшує, а подекуди і зовсім усуває, обмеження для їх діяльності в межах національної економіки.

Стосовно вітчизняної економіки, то особливого значення нині набуває питання залучення ПІІ в Україну через військову агресію з РФ та введення воєнного стану. Приплив ПІІ є базовим механізмом забезпечення зовнішнього фінансування розвитку національної економіки, оскільки виступає базовим джерелом ресурсів щодо фінансування науково-технологічного розвитку, нарощення експортних можливостей приймаючої, сприяння створенню нових робочих місць, зниження рівня безробіття, підтримки інноваційних досліджень і розробок. Вкладання ПІІ, насамперед, отримання прибутків в довгостроковій перспективі та забезпечення контролю іноземного інвестора за об'єктом інвестування [23, с. 306; 24, с. 34].

Динаміка вкладень/вилучень ПІІ в Україну та з неї за період 2019 – 2023 рр. подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Поток прямих іноземних інвестицій в Україні, 2019 – 2023 рр.,

млн дол. США

Рік	2023 р.	2022 р.	2021 р.	2020 р.	2019 р.
ПІІ в Україну	4095	1152	6687	-868	5860
Абсолютна зміна ПІІ в Україну відносно попереднього року	2943	-5535	7555	-6728	1405
ПІІ з України	6	529	-198	82	648
Сальдо ПІІ	+4089	+623	+6885	-950	+5212

Джерело: складено за [25].

Дані таблиці 2.2 свідчать про вкрай абсолютно негативний вплив на потоки іноземних інвестицій в Україні глобальної економічної кризи 2020 р., зумовленої всесвітньою коронавірусною пандемією, яка зумовила різке скорочення обсягів залучень ПІІ до мінусових значень: -868 млн дол. США

(обсяг відтоку ПІІ перевищував обсяг притоку). Обсяги ПІІ в Україні у 2020 році бу найгіршими з 2000 р. Досвід попередніх глобальних криз доводить, що страждає в їх період найбільш інвестиційна діяльність [26, с. 201].

Інвестиційна статистика 2021 р. свідчить про покращення ситуації, що зумовлено приростом ПІІ в Україну до 6687 млн дол. США, однак за результатами 2022 р. знову спостерігається зниження інвестиційної привабливості національної економіки, що обернулось стрімким падінням обсягів залучених ПІІ до 1152 млн дол. США, у зв'язку з повномасштабним вторгненням військ РФ на територію України.

2023 рік для України в інвестиційному плані характеризувався відновленням позитивної динаміки щодо нарощення обсягів іноземних інвестицій, що надійшли в національну економіку. Їх обсяги оціювались у 2943 млн дол. США, що є свідченням активізації діяльності іноземних інвесторів на території України. Зокрема, у вітчизняну економіку за 2023 р. іноземні інвестори вклали 4095 млн дол. США, а відтік ПІІ становив 6 млн дол США. Це є свідченням того, що обсяги чистого притоку ПІІ більше ніж у 600 разів перевищували її відтік. За досліджуваний п'ятирічний період показники найбільшого приросту ПІІ припадали на 2021 р.

Найбільші обсяги ПІІ в економіку України надходять з Кіпру, Нідерландів, Швейцарії та Німеччини (рис. 2.7) [27].

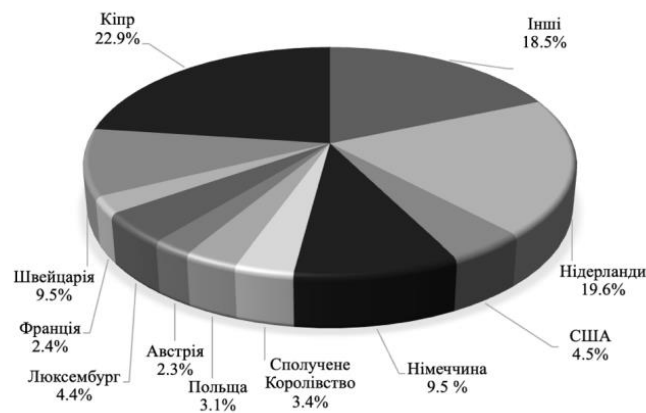

Рисунок 2.7 Географічна структура залучення ПІІ в національну економіку України, 2022 р.

Джерело: складено за [27].

Найбільші обсяги ПІІ в Україну за 2022 р. надійшли з Кіпру (22,9%), на другому місці – Нідерланди (19,6%), а на третьому – Німеччину та Швейцарію (по 9,5%). Така географічна структура потоків ПІІ у вітчизняну економіку пояснюється тим, що найбільші країни-донори іноземних інвестицій для України є країнами – офшорними зонами, а також джерелами найбільших за обсягами операціями *round tripping* (кошти виводяться за кордон, а згодом повертаються через інвестицій нерезидента, який контролюється резидентом) в Україну, що і дає пояснення значного зниження потоків ПІІ в Україну після повномасштабного вторгнення РФ.

Розподіл середніх часток ПІІ в Україні за галузями національної економіки за період 2019 – 2023 рр. наведено на рис. 2.8.

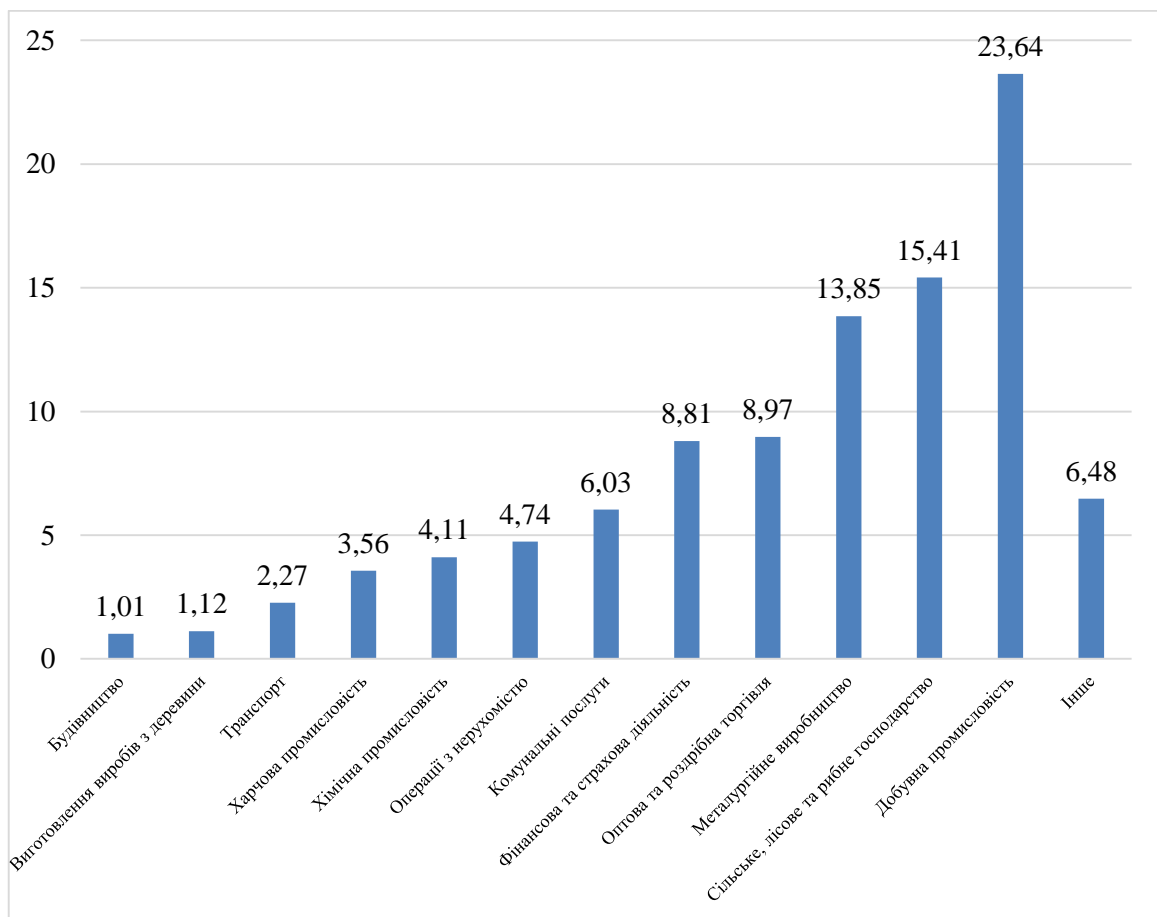

Рисунок 2.8 Розподіл прямих іноземних інвестицій за галузями в Україні
2019 – 2023 рр., %

Джерело: складено за [27; 28].

Дані рис. 2.8 свідчать, що ПІ є присутніми практично в усіх галузях суспільного виробництва України, але їх частки не є збалансованими. Найбільша частка ПІ в Україні припадає на первинний сектор, друге місце – сільське, лісове та рибне господарство. Такий розподіл ПІ свідчить про привабливість для іноземного інвестора сировинних вкладень, а не виробництва продукції з високою доданою вартістю.

Загалом на вторинний сектор національної економіки України припадає 2,53% прямих іноземних інвестицій. Інвестиції у вторинний сектор є базовим напрямом для забезпечення розвитку та підвищення ефективності виробничих потужностей, створення модернізованих технологій, що в результаті зумовить виробництво конкурентоспроможної продукції з високими показниками доданої вартості.

На сектор послуг у структурі прямих іноземних інвестицій припадає 34,42% їх обсягу, зокрема найбільші показники демонструють сфери, що не потребують освоєння нових технологій та довгострокових капіталовкладень, а саме: оптова та роздрібна торгівля (8,97%), страхова та фінансова діяльність (8,81%), операції з нерухомістю (4,74%).

Незважаючи на проблеми бізнесу, зумовлені війною в Україні, а саме: втрата продажів/бізнесу, фінансові втрати, неможливість експорту, втрата або відсутність працівників, пошкодження об'єктів інфраструктури та енергетики, руйнування підприємств – 69% представників компаній США, що були опитані в рамках Проєкту USAID з економічного розвитку, управління та зростання підприємництва «Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання, планують продовжувати бізнес в Україні у післявоєнний період» [29]. В тому числі «31% опитаних планують навіть збільшувати інвестиції, 50% – відзначають прогрес свого бізнесу під час війни, з яких 29% зазначили досягнення фінансових результатів, що планували, а 21% – отримали більше, ніж планували» [30, с. 137].

Майже 60% опитаних американських інвесторів зазначили у своїх відповідях, що для продовження інвестування в Україну, насамперед,

необхідним є виведення російських військ, а 50% визначають міжнародні гарантії безпеки, як базовий чинник нарощення ПІІ в Україні, а також членство в ЄС та НАТО, повне припинення бойових дій. Близько 40% опитаних представників американських компаній дали відповідь, що компанія продовжує інвестування незважаючи на та приймаючи ризики війни [29].

Основними чинниками, що сприяють рішенню іноземних інвесторів інвестувати в національну економіку України є:

- конкурентоспроможна структура витрат в економіці України;
- наявність кваліфікованої і відносно недорогої робочої сили;
- близькість до регіональних ринків;
- розмір місцевого ринку;
- транспортна та комунальна інфраструктура;
- наявність природних ресурсів;
- доступність об'єктів інвестування за конкурентними цінами [29].

Як позитивні приклади успішного інвестування крупних міжнародних компаній в українську економіку в умовах війни доцільно навести:

- металургійну групу Arcelor Mittal (ПІІ у 2022 р. становили 120 млн дол. США і у 2023 р. 130 млн дол. США);
- Nestlé (40,5 млн євро ПІІ у 2022 р.);
- компанія з Данії Carlsberg (40 млн євро ПІІ у 2022 р.);
- компанія Bayer (60 млн євро ПІІ у 2022 р.) [31].

Інвестиції Україні необхідні для того, щоб дати старт відновленню і зростанню економіки. Обсяги інвестицій повинні бути не меншими як 30–35% ВВП впродовж 8–10 років, в тому числі 50% цих інвестицій повинні надходити не від уряду. Ефективним методом сприяння стимулів до інвестування для іноземних інвесторів могла б бути підтримка ЄС через фонди спільного інвестування [32].

Для залучення достатніх обсягів ПІІ в Україні необхідно сформувати максимально сприятливий інвестиційний клімат, а також визначитись із напрямками інвестування. На даний час такі напрацювання вже є. Зокрема, в

плані реконструкції, розробленому Нацрадою з відновлення, зазначено, що прогнозовані іноземні інвестиції повинні становити 750 млрд дол. США впродовж наступних 10 років. А також в Україні вже визначено 10 сфер з підвищеним рівнем інвестиційного потенціалу, окрім того вони відповідають Глобальним цілям сталого розвитку (таблиця 2.3) [33; 34].

Таблиця 2.3. – ТОП – 10 пріоритетних сфери національної економіки України для іноземного інвестування, визначені Нацрадою з відновлення

№	Сфера	Інвестиційний потенціал, млрд дол. США
1	Енергетика	177
2	Інфраструктура та логістика	123
3	Оборонно-промисловий комплекс	43
4	Агропромисловий комплекс	34
5	Металообробка та металургія	26
6	Фармацевтика	19
7	Промисловість	16
8	Інноваційні технології	11
9	Природні ресурси	5,6
10	Деревообробне та меблеве виробництво	5

Джерело: складено за [33].

Під час Ukraine Recovery Conference у 2023 р. на платформі URC Marketplace Україною було презентовано портфель інвестиційних проєктів на загальну вартість майже 67 млрд дол. США (таблиця 2.4) [34].

Для залучення ПІІ в національні сфери економіки в Україні вже розроблені і впроваджені спеціальні режими інвестування. Україна також сформувала інвесторам належний доступ до інвестиційних стимулів в пріоритетних сферах: індустріальні парки, інвестиційні проєкти зі значними за обсягами інвестиціями, сільське господарство, сфера ІТ, агропереробна сфера, виробництво еко-транспорту та його складових, креативна індустрія, зелена енергетика, науково-дослідна та інноваційна діяльність, літакобудування, машинобудування та інфраструктура [35].

Таблиця 2.4. – Орієнтовні інвестиційні проекти та стратегічні можливості із ПП в національну економіку України для післявоєнного відновлення

Сфера інвестування	Інвестиційний портфель	
	Вартість, млрд дол. США	Кількість проектів
Інжиніринг, будівництво, конструкторські роботи, виробництво будівельних матеріалів та обладнання	30,8	32
Сфера енергетики: виробництво водню, біометану, «зеленої» енергії	25,0	36
Модернізація транспортної інфраструктури та логістики	6,5	30
Видобування критичних мінералів та корисних копалин, а також виробництво продуктів з них: літій-іонні акумулятори, електромобілі і т.п.	3,6	10
Агропромисловий комплекс (переробка та повне використання відходів)	0,7	18
Фармацевтичний сектор та охорона здоров'я	0,3	8

Джерело: складено за [34].

В аналітичній доповіді Юрчишина В., представленій Центром Разумкова в межах Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» фінансованої Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) [36], окреслено стратегічно важливі для України сектори, інвестування в які доступне лише для країн, що виявили реальну підтримку Україні конкретними практичними кроками:

- інфраструктурний;
- аграрний;
- сектор стратегічної сировини;
- сектор інформаційно-комунікаційних послуг.

У вищезазначеній програмі окреслено та здійснено ранжування за важливістю заходів національного рівня для нарощення інвестиційних потоків задля оновлення національної економіки України. Зокрема:

- забезпечення національної безпеки і оборони;

- забезпечення верховенства права, ефективності реформи судової системи для підвищення рівня справедливості правосуддя;
- модернізація критичної інфраструктури;
- запровадження привабливого та передбачуваного податкового режиму;
- дотримання принципів незалежності НБУ, антикорупційних органів та Антимонопольного комітету;
- забезпечення страхування інвесторів від політичних ризиків;
- адаптація фіскальної, монетарної та соціальної політики відповідної до реального стану речей у національній економіці;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- впровадження елементів лібералізації валютного контролю;
- модернізація корпоративного управління;
- гарантування своєчасного, прозорого та повного відшкодування експортерам ПДВ;
- забезпечення підтримки та розвитку ІТ-екосистеми в національній економіці;
- розвиток ринку капіталу та його інфраструктури;
- створення умов для розвитку відновлюваних джерел енергії;
- створення умов для підвищення ефективності міжнародної торгівлі та сприяння безпеці ланцюгів поставок.

Ранжування зазначених заходів було здійснено зважаючи на досвід тих країн, які мають досвід успішного стимулювання інвестиційних потоків після певних конфліктів на їх території. Верховенство права, національна безпека та критична інфраструктура є тим базисом, який першочергово впливає на рішення інвесторів. Після закладення фундаментальних умов орієнтованих на розвиток країни, доцільно переходити до решти заходів, які передбачають реформування економічної системи країни, стимулювання інновацій і т.п. Важливо усвідомити взаємопов'язаність усіх заходів стосовно оновлення національної економіки. Також не менш важливим є дотримання принципу послідовності за важливістю при реалізації зазначених заходів.

Таким чином, значний рівень інвестиційного ризику для іноземних інвесторів в економічній системі України на даний час зумовлено її функціонуванням в умовах воєнного стану [37, с. 161]. Загалом тенденції іноземного інвестування в національну економіку мають негативний характер через ряд об'єктивних обставин, враховуючи які інвестори не бажають ризикувати. В Україні нині вже розроблено план відновлення та підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, за умови своєчасної реалізації якого, ми можемо розраховувати на приплив ПІІ в належних обсягах.

2.3. Детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності в Україні

Ефективне управління інвестиційними процесами та привабливістю в країні вимагає досконалого розуміння детермінант впливу на дані процеси. Рівень усвідомлення визначальних чинників в інвестиційному процесі сприяє активізації або ж сповільненню інвестиційної діяльності на території будь-якої країни.

В науковій літературі [38; 39] поширеним є підхід, згідно якого чинники, що визначають вплив на інвестиційну діяльність в державі виокремлюються у ряд груп (рис. 2.8).

Активність інвестиційних потоків в національній економіці країни безпосередньо залежать від рівня інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Саме тому, досліджуючи міжнародну інвестиційну діяльність, доцільно детермінанти впливу на неї варто поділити на внутрішні та зовнішні:

1) внутрішні:

- виробничі: ефективність виробничої діяльності, що залежить від рівня використання основних фондів, ефективності логістичних процесів та інфраструктури виробництва і т.п.;

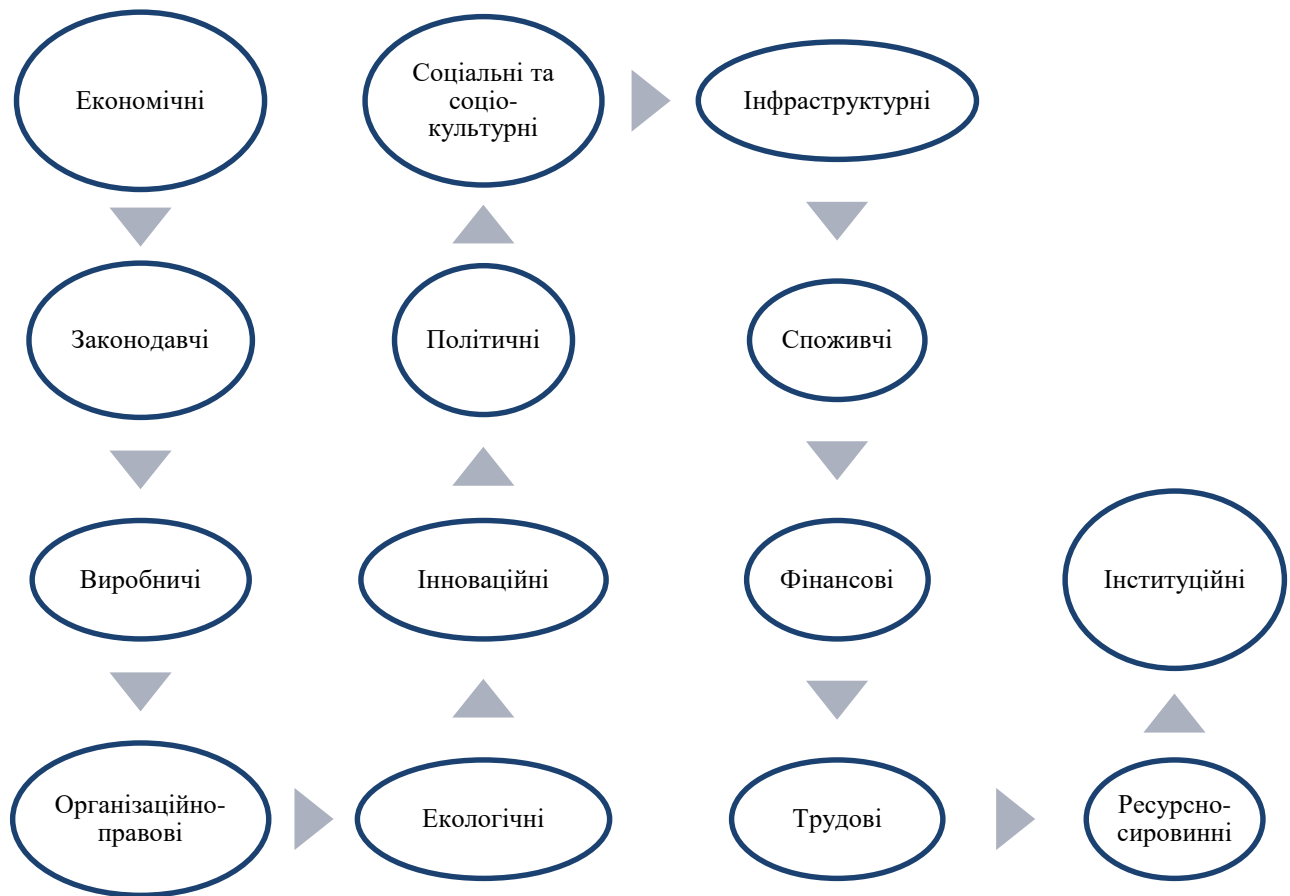

Рисунок 2.8 Групи детермінант міжнародної інвестиційної діяльності
Джерело: складено за [40; 41; 42].

- технічні: структура наявних основних фондів, рівень їх зношеності, потужність виробництв, рівень відповідності використовуваних суб'єктами технологій світовим стандартам і т.п.;
- фінансово-аналітичні: фінансова стійкість, ліквідність, ділова активність, рівень рентабельності підприємств і т.п.;
- трудові: кваліфікація, структура та професіоналізм трудових реесурсів, оплата праці, наявність резервів зростання продуктивності праці і т.п.;
- організаційні: організація процесу виробництва в просторі і часі, автоматизація виробництва і т.п.;

- конкурентоспроможність: здатність успішного ведення господарської діяльності, утримання позицій на ринку та вироблення конкурентоспроможної продукції;

- сировинні: наявність та доступність сировинних джерел;

- комерційні: наявна та потенційна місткість ринку, рівень потреби у інвестиціях і т.п.;

- споживчі: цінність та корисність виробленої продукції для споживачів;

- інноваційні: активність впровадження технічних, технологічних, організаційних і т.п. інновацій на підприємстві;

2) зовнішні чинники:

- соціальні: купівельна спроможність споживачів, їх менталітет, уподобання та смаки;

- географічні: оптимальність розміщення підприємства відносно базових шляхів сполучення, близькість до сировинних джерел і т.п.;

- законодавчі: галузеві та загальні норми законодавчих актів, що регулюють діяльність підприємств;

- політичні: стабільність політичної системи, стабільність влади, рівень довіри до влади населення;

- правові: норми податкової системи, вільні податкові зони, наявність податкових пільг, амортизаційна політика держави, можливість одержання кредитів;

- грошово-кредитні: стабільність національної валюти, рівень інфляції, стабільність механізмів зовнішньоекономічної діяльності, фінансова та банківська стабільність держави;

- екологічні: відповідність виробництва санітарно-гігієнічним нормам та екологічним нормативам.

Для більш повноцінної оцінки детермінант міжнародної інвестиційної діяльності доцільно осмислити політику розповсюдження стимулів та обмежень ПІІ у досвіді інвестиційної діяльності країн-лідерів за обсягами

залучених прямих іноземних інвестицій в економіку країни: США, Великобританія, Франція та Німеччина.

США є приймаючою країною-лідером ПІІ та країною-лідером як інвестор. В ачариканській практиці вплив на інвестиційні потоки здійснюється:

— всебічним сприянням інвестуванню учасниками ринку та державними структурами;

— високою конкуренцією ринків;

— створенням передумов для привабливого інвестиційного клімату через сприятливу законодавчу базу та підтримку загальнодержавної та місцевої влади;

— розвиненими інфраструктурними інститутами, основними функціями яких є сприяння та стимулювання потоків ПІІ через створення сприятливих кредитних умов та забезпечення належної швидкості обслуговування [43, с. 83].

Основною конкурентною перевагою інвестування у США є «наявність чіткої та ефективної системи захисту прав інвестора. Законодавчою базою США передбачається процедура відшкодування власнику прав на об'єкти інтелектуальної власності шкоди, що заподіяна іншими особами» [44].

Серед стимулів для залучення іноземних інвестицій в США варто зазначити:

- підтримка інновацій;

- знижки з податку на прибуток в науково-дослідних та дослідно-конструкторських роботах;

- інвестиційний податковий кредит у сфері енергетики.

Регулювання потоками прями іноземних інвестицій є в компетенції Комітету із іноземних інвестицій (CFIUS): «здійснення контролю над усіма інвестиційними угодами, за якими іноземні особи отримують права над бізнесом та/або нерухомістю в США. Якщо іноземні інвестори недотримуються умов звітності, то до них застосовується система штрафів визначена законодавством США» [45].

В США передбачені обмеження (визначені граничні розміри інвестицій або повна заборона) для інвестування в певні сфери. Зокрема, в комерційну авіацію, паливно-енергетичний комплекс, телекомунікаційну сферу, банківський сектор, морське судноплавство, купівлю нерухомості у певних штатах, ядерну енергетику.

Досліджуючи особливості інвестиційних процесів у Великій Британії [54] варто зазначити, що інвестиційна привабливість економіки країни визначається прозорими процедурами регулюванням та стабільністю правової системи. Великобританія є належить до провідних бізнес-центрів світу, лідером на міжнародному ринку за фінансовими та банківськими послугами, наявністю конкурентоспроможних споживчих ринків, розвиненою інфраструктурою. У Великобританії встановлені одні з найнижчих у світі корпоративні подати, а також працівники характеризуються підвищеною кваліфікованістю та багатомовністю. Регулювання прямих іноземних інвестицій відбувається на основі Закону «Про національну безпеку та інвестиції», згідно якого державний секретар володіє правом на дозвіл або заборону укладання інвестиційних угод та здійснення трансакцій. Під більш жорсткіший контроль підпадають 17 визначених «чутливих сфер» економіки, зокрема транспорт, енергетика, інфраструктура даних та комунікації і т.п. Законодавством Великобританії також передбачена система санкцій та штрафів. Зокрема, у випадках не повідомлення про укладення угод стосовно злиття або поглинання передбачено «ув'язнення терміном до 5 років або штраф в розмірі до 5 відсотків від світового обороту, а не повідомлені трансакції вважаються недійсними» [45]. Загалом, у Великобританії процедура регулювання іноземних інвестицій аналогічна до внутрішніх. Серед інвестиційних стимулів можна назвати [44] функціонування вільних та підприємницьких зон, отримання на пільгових умовах віз іноземними інвесторами, можливість податкових кредитів та податкових пільг на НДДКР, розвинену систему захисту інтелектуальної власності.

Загалом науковцями відзначається аналогічність підходів щодо здійснення інвестиційної діяльності у європейських країнах. Спільними особливостями є зближення національних податкових систем та податкових політик європейських країн, яке виявляється у пропорційних частках непрямих, прямих та соціальних податків; у контролі податкової конкуренції, а також податкове навантаження не є більшим за 45% ВВП. Як результат, встановлюються загальні принципи, форми та методи податкового контролю; гармонізуються податкові пільги та преференції; уніфікуються структура та функції інституцій податкової служби; узгоджується та синхронізується правове регулювання.

Франція характеризується відсутністю спеціальних законів регулювання іноземних інвестицій, а іноземні інвестори отримали можливість користуватися національним режимом та здійснювати вкладення незалежно від розмірів за умови повідомлення належним чином міністра економіки країни. У Франції встановлюються обмеження на ПІІ у сферах монополізованих державою, зокрема енергетика та пов'язані сфері з національною безпекою [47]. Інвестиційні регулюючі інститути у Франції регулюють інвестиційну діяльність в країні мають право забороняти неповідомлені угоди та транзакції через штрафи у розмірах подвоєної суми інвестицій або 10% від річного обороту, або 5 млн євро. До інвестиційних стимулів належать кредитні пільги, можливість податкових канікул або ж у вільних торгових зонах повне звільнення від податків [45].

Німеччина характеризується відсутністю спеціальних нормативних актів про іноземні інвестиції, іноземні інвестори користуються національним режимом. Інвестиційна діяльність регулюється Законом «Про зовнішні економічні зв'язки» та «Про кредити». В країні відсутні обмеження на рух капіталу, однак існують певні вимоги: необхідна ліцензія на торгівлю, обов'язкова реєстрація юридичної особи, зобов'язання подання звітів у Центральний банк. Наявні обмеження на інвестиційну діяльність у добувній сфері, на морському та авіаційному транспорті, у страховій та банківській сфері та торгівлі нерухомістю [47]. Контроль над інвестиційними угодами у

законодавстві Німеччини диференціюється за міжгалузевими та галузевими перевітками [45]:

- інвестиції у сфері оборони, які передбачають придбання більше 10% об'єкта, підлягають обов'язковому повідомленню Міністерства економіки;

- контроль інвестицій у будь-які з 27 секторів «критичної інфраструктури» здійснюється через те, що інвестори з країн, які не належать до ЄС чи Європейської асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ) зобов'язані повідомляти уряд країни при отриманні права голосу, що перевищенні 10 або 20% [45].

У праці Малахової Ю.А., Хобта М.О. та Гончара Т.М. [44] зазначається, що підтримка інвестування у Німеччині спрямована, в основному, на малий та середній бізнес сфери споживчих товарів та послуг. Малі підприємства при впровадженні інновацій у виробничі процеси мають потреби інвестицій, що є відносно меншими за терміном окупності та обсягами інвестицій, а також характеризуються вищою еластичністю до трансформації потреб населення. Серед інвестиційних стимулів у німецькій економіці варто відмітити можливість зниження податкового навантаження при реалізації інвестиційних проектів, субсидії на залучення інвестицій.

Досвід інвестиційної діяльності передових країн світу дає можливість окреслити найраціональніші напрями регулювання та стимулювання прямих іноземних інвестицій, які довели свою ефективність в практичній діяльності національних економік на різних етапах їх розвитку, і які можуть бути рекомендовані для імплементації у вітчизняну інвестиційну практику. Базовим заходом ослаблення контролю над діяльністю іноземних інвесторів є податкові стимули, а саме: зниження податкових ставок, скасування зборів або податкові канікули; надання безвідсоткових кредитів чи на пільгових умовах; субсидії на використання земельних ресурсів, енергії або ж іншої інфраструктури; зрівняння прав іноземних інвесторів з вітчизняними, надання можливості іноземним інвесторам користуватися національним режимом; використання диференційованих ставок задля мотивації інвестування у певні сфери чи регіони з метою удосконалення структури розподілу прямих іноземних

інвестицій. Стосовно адаптації світового досвіду щодо використання заходів посилення контролю над іноземними інвестиціями, то доцільними є методи обмеженості та ускладнення умов інвестування у надважливі для національної економіки сфери; дотримання міжнародних стандартів та сертифікацій стосовно запровадження спеціальних умов доступу інвестицій і т.п.

Таким чином, з огляду на детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності у вітчизняній економіці, доцільним є спрямування регулюючого впливу держави на формування ефективного інституційного забезпечення інвестиційного процесу в країні, раціонального інвестиційного клімату та оптимальної законодавчої бази.

Доцільним видається надання пріоритету прямим іноземним інвестиціям у капітал в інтелектуальній сфері і високих технологій, а також використання стимулювальних механізмів стосовно переходу економіки України на інноваційний тип розширеного відтворення.

РОЗДІЛ 3

АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Вектори наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів

Прискорене поширення фінансової кризи в глобальному масштабі з незначної кількості країн на усе світове господарство доводить, що наявний рівень міжнародних економічних відносин не відповідає умовам, що трансформувались на початку ХХІ ст. Глобальна фінансова криза виявила проблеми фундаментального характеру не лише національних регулюючих систем конкуренції, фінансів та корпоративного управління, а й міжнародних інституцій, утворених задля забезпечення фінансово-економічної стабільності. Дані інституції демонструють неповну здатність нівелювати негативні прояви кризи, а також не можуть різко створити та реалізувати раціональні заходи задля їх подолання. Одночасно виникла ситуація, коли окремі заходи запропоновані даними інститутами, згенерували умови, що сприяли швидкому поширенню кризи по усьому світу.

Незважаючи на постійні заяви менеджерів найвищої ланки у Нью-Йорку та у Вашингтоні, що дану глобальну фінансову кризу неможливо було передбачити, науковці доводять, що сигналів стосовно перших її проявів було досить і впровадити вчасно заходи задля її уникнення було можливим. До таких попереджувальних детермінантів можна віднести:

- надзвичайно велике нарощення обсягів іпотечного кредитування на ринках вторинного характеру, а також іпотечних кредитів, забезпечених цінними паперами;
- негнотомне зростання вартості нерухомості, яке, зрозуміло, не могло тривати до безкінечності;
- значне поширення досить безконтрольного кредитування;
- нарощення іпотечної заборгованості домогосподарств;

— поява нерегульованих ринків генерування фінансових інструментів, короткострокових угод продажу та купівлі кредитів (РЕПО).

Усі ці попереджувальні сигнали були проігноровані і недооцінені регуляторними інститутами і в економічній системі виникли загрози, що нарощувались з мультиплікаційним ефектом.

Сучасні наукові дослідження доводять, що наявність адекватного регулюючого механізму міжнародної інвестиційної діяльності є невід'ємним механізмом сучасної глобалізованої економічної системи на національному та наднаціональному рівнях.

Сучасна наукова думка демонструє взаємозалежність і обернений зв'язок між інвестиційною корпоративною активністю та активністю національних та наднаціональних регуляторів, що проявляється:

по-перше: підсилення регуляторної активності зумовлює зменшення припливу капіталів;

по-друге: за умови послаблення регуляторних заходів процеси інвестиційної активності набирають обертів і, одночасно, посилюються процеси стосовно захоплень компаній, подекуди з рейдерським характером.

Інвестиційна діяльність іноземних інвесторів у національних економіках, як правило, регулюється внутрішніми законами, іншими нормативними актами та певними адміністративними процедурами. У попередньому параграфі, аналізуючи зарубіжний досвід міжнародної інвестиційної діяльності деяких розвинених країн, було виявлено, що базові положення нормативно-законодавчих актів здебільшого є ідентичними, а відмінними є лише деталі.

«Базовим законодавчим принципом функціонування іноземних інвесторів в національній економіці є обов'язковість здійснення діяльності в країні в межах правових норм, поширених на національних суб'єктів господарювання» [48].

Надзвичайно вагоме значення у міжнародній інвестиційній діяльності займає функціонування національних фінансово-правових норм та інституцій, котрі можуть демонструвати ефективність у сучасних глобалізаційних умовах розвитку світового господарства.

Серед основних причин низької інвестиційної привабливості країн з транзитивною економікою є саме вкрай низька ефективність діяльності фінансово-економічних інститутів.

Універсальні прямі та опосередковані нормативні основи регламентування правового режиму іноземних інвестицій містяться:

- у міжнародних правових актах та документах міжнародних організацій (Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, неурядові фінансові організації Лондонського та Паризького клубів);

- в універсальних фінансових конвенціях, що ухвалені в межах міжнародних економічних організацій.

Тенденції інвестиційної політики переконують, що процеси розробки інвестиційних політик в межах національних економік є орієнтованими на новітні стратегії розвитку. Більшість держав схильні до залучення та заохочення іноземних інвестицій задля нарощення виробничого потенціалу та досягнення Глобальних цілей сталого розвитку. Одночасно прослідковується тенденція в політиці багатьох країн щодо зміцнення норм регулювання іноземних інвестицій, ширшого використання промислової політики в стратегічно важливих для країни секторах економіки, посилення процедур перевірки та моніторингу іноземних інвесторів.

Інститути-регулятори, що стають сильнішими у глобальному масштабі, нарощують свій вплив щодо окреслення векторів руху міжнародних інвестиційних потоків, а таким чином, і ресурсів, готової продукції та технологій.

Аналіз джерел, глибинного змісту та наслідків дії глобальних регуляторних сил вимагає детального розгляду їхньої сукупності та розбору складових елементів. У цьому процесі важливо виділити глобальні макроекономічні регулятори та оцінити як фактори й потенціал держави, так і ступінь її ефективності або слабкості, а також наявність чи відсутність продуктивної інвестиційної діяльності в країні.

Мультиплікативний ефект дає державам із стабільною та процвітаючою економікою розширені можливості для залучення іноземних інвестицій. Інвестиційний клімат у таких країнах сприяє як утриманню власного капіталу, так і

притоку іноземного — причому в більш ефективних формах порівняно зі слабкими економіками. Наприклад, до середини 1990-х років приблизно 60% імпорту прямих іноземних інвестицій припадало на розвинені країни, і майже половина з них надходила до США. Ці інвестиції сприяють модернізації виробництва й економіки загалом, підвищенню конкурентоспроможності товарів, зменшенню бюджетного дефіциту тощо. Примітно, що у взаємодії між високорозвиненими державами навіть захоплення частки ринку не несе втрат для «постраждалої» сторони. Так, «Японія, освоюючи значні сектори ринку США, водночас допомагає стабілізувати економіку цієї країни. У країнах, що розвиваються і мають слабкі державні інститути, такі можливості обмежені, що ускладнює рівноправне партнерство між ними та розвиненими країнами» [49].

Міжнародні фінансові організації відіграють ключову роль у глобальному регулюванні інвестицій. Зокрема, Міжнародний валютний фонд (МВФ), відповідальний за підтримку ринкових реформ і кредитування країн, що розвиваються, значною мірою сприяє стабільності їх економік. У складних ситуаціях МВФ надає пряму фінансову підтримку, полегшуючи економічне становище таких держав, зокрема через відтермінування виплат або часткове списання боргів. Ці організації виконують і багато інших важливих функцій, без яких багато країн, що стали економічно стабільними, зіткнулися б із глибокими кризами, що могли б призвести до соціальних вибухів та інших серйозних наслідків.

Водночас важливо розуміти, що міжнародні організації не компенсують механізми ринкової нерівності. Багато в чому вони перебувають під впливом потужних держав, від яких залежать, і часто змушені підтримувати те, з чим повинні боротися, сприяючи таким чином подальшому збагаченню розвинених країн.

На нашу думку, посилення значення наднаціональних норм у регулюванні міжнародних інвестиційних процесів зумовлене кількома основними факторами. Перш за все, глобалізація економіки, зокрема фінансових ринків, потребує зменшення значних відмінностей між різними регуляторними режимами, щоб

спростити ухвалення рішень у сфері міжнародного бізнесу. По-друге, мобільність капіталу та регіональні дисбаланси в його розміщенні викликають макроекономічні шоки як у країнах, що надають капітал, так і в країнах-реципієнтах, зачіпаючи інтереси різних учасників світової економіки, чії регуляторні норми діють лише в межах їхніх територій. Третім фактором є зростання відповідальності міжнародних фінансових організацій та розвинених країн за стабільність глобального розвитку та скорочення розриву між багатими державами і країнами, що розвиваються. Відповідно, ми вважаємо надзвичайно важливим забезпечення ефективної роботи наднаціональних механізмів регулювання міжнародної інвестиційної діяльності, щоб сприяти справедливому розподілу переваг від вільного переміщення капіталу між країнами-інвесторами і країнами-реципієнтами.

Проте, низка важливих питань, пов'язаних із багатостороннім регулюванням іноземних інвестицій, залишається невирішеними і викликає активні дискусії. Серед них:

Який має бути темп лібералізації національних інвестиційних режимів країн, щоб стимулювати інвестиції, спрямовані на економічне зростання та модернізацію, і в той же час уникнути серйозної макроекономічної дестабілізації та структурних диспропорцій, які можуть виникнути через недостатню підготовленість менш розвинених країн до відкритої глобальної конкуренції?

Як поєднати національні пріоритети розвитку, що часто реалізуються через систему інвестиційних пільг, з формуванням єдиних правил і норм для інвестиційної діяльності на глобальному рівні?

Яким чином гармонізувати глобальні стратегії транснаціональних корпорацій з інтересами економічного розвитку і модернізації країн, що розвиваються?

Які механізми потрібно створити для функціонування глобальних регуляторних інститутів, зокрема СОТ, щоб їхні рішення адекватно відображали актуальні проблеми і потреби країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою?

Якою має бути політика для країн, що не є членами СОТ, щоб адаптуватися до вимог глобального міжнародного регулювання з мінімальними труднощами?

Процеси прямих іноземних інвестицій, які є основним двигуном глобалізації, об'єктивно потребують розвитку багатостороннього міжнародного регулювання. У зв'язку з посиленням взаємозв'язку між прямих іноземних інвестицій і світовою торгівлею, така система регулювання повинна формуватися в рамках Світової організації торгівлі, яка стане центральним елементом цієї системи та інтегруватиме різні сфери міжнародного регулювання в єдину структуру.

Регулювання інвестицій між державами відбувається на трьох рівнях: двосторонньому, регіональному та багатонаціональному. У випадку багатонаціонального регулювання основними інструментами є міжнародні економічні організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Міжнародна фінансова корпорація, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Багатостороннє агентство гарантування інвестицій, а також Організація економічного співробітництва та інші.

Важливу роль у цьому процесі відіграє Генеральна угода з тарифів і торгівлі, яка визначає умови іноземної присутності в національних економіках та регулює іноземні інвестиції для стимулювання торгівлі. Варто зазначити, що в міжнародній практиці сформувалися певні стандарти і правила для проникнення підприємницького іноземного капіталу в національну економіку.

Перше правило — «право доступу» або «право входу», яке захищає національні інтереси та ринок. Вважається, що обмеження повинні бути зведені до мінімального переліку конкретних винятків, наприклад, для інвестицій, що становлять загрозу національній безпеці або суперечать чинним законам. Багато країн закріплюють у своїх законодавствах певні галузі виключно для національного капіталу.

Друге правило стосується режиму іноземного капіталу. У міжнародній договірній практиці зазвичай використовується недискримінаційний режим, який є однаковим для всіх операцій з іноземними інвестиціями. Його мета — забезпечити, щоб іноземні інвестори мали такий же рівень захисту, як і національний капітал, зокрема в гарантуванні прав власності, а також щоб вони не опинялися в менш сприятливих умовах при отриманні дозволів на ведення бізнесу в інших країнах.

Третє правило пов'язане з експропріацією, односторонніми змінами чи припиненням контракту. Вважається, що право сторони, яка проводить

експропріацію, є обґрунтованим, якщо вона дотримується встановлених процедур, діє в суспільних інтересах і виплачує компенсацію. До цього також відносяться заходи, пов'язані з надмірним або багаторазовим оподаткуванням, які мають конфіскаційний ефект. Компенсація вважається адекватною, якщо вона є достатньою, ефективною та своєчасною.

Четверте правило стосується врегулювання спорів. У відносинах між державами спори, зазвичай, вирішуються шляхом переговорів. Якщо переговори не приносять результату, суд країни, що приймає, має право розглядати спір, якщо інше не було узгоджено. У багатьох країнах існує можливість для будь-якої зі сторін звернутися до незалежного і неупередженого арбітражу для вирішення конфлікту.

Сучасні вектори удосконалення наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів подано на рис. 3.1. Ці групи векторів відображають системний підхід до удосконалення наддержавного регулювання міжнародних інвестицій, охоплюючи ключові сфери для підвищення стабільності і прозорості світового інвестиційного середовища.

Отже, перспективи наддержавного регулювання міжнародної інвестиційної діяльності можуть бути розглянуті через кілька ключових аспектів:

— Посилення міжнародної співпраці: Наддержавне регулювання може сприяти тіснішій співпраці між країнами, що дозволить знизити торговельні бар'єри і створити більш сприятливі умови для іноземних інвестицій. Встановлення єдиних стандартів і норм забезпечить справедливіші умови для інвесторів з різних країн.

— Захист інвестицій: Зростання уваги до прав інвесторів, включаючи захист від експропріації, забезпечить більшу впевненість інвесторів у стабільності своїх активів. Наддержавні механізми можуть включати формулювання спільних правил для захисту іноземних інвестицій.

— Створення механізмів вирішення спорів: Наддержавне регулювання може забезпечити більш ефективні механізми вирішення інвестиційних спорів, включаючи створення постійних міжнародних судів або арбітражних установ, що дозволить уникнути затягування процесів і забезпечить неупереджене розгляд справ.

Рисунок 3.1 Вектори удосконалення наддержавного регулювання міжнародних інвестиційних процесів

Джерело: складено за [50; 51; 52].

— Підтримка сталого розвитку: Регулювання може бути спрямоване на забезпечення відповідності інвестиційних проектів екологічним стандартам і соціальним нормам. Це може включати вимоги до проведення екологічних і соціальних оцінок перед реалізацією інвестиційних проектів.

— Гармонізація політик: Наддержавне регулювання може сприяти гармонізації національних інвестиційних політик, що дозволить зменшити конкуренцію між країнами за іноземні інвестиції, засновану на зниженні стандартів захисту прав працівників чи екології.

— Адаптація до нових викликів: З розвитком технологій і нових форм бізнесу, таких як цифрові платформи, наддержавне регулювання може адаптуватися до нових викликів і тенденцій, включаючи криптовалюти, стартапи та нові моделі ведення бізнесу.

— Зміцнення довіри між інвесторами і державами: Встановлення чітких і справедливих правил гри може зміцнити довіру між іноземними інвесторами і державами, що в свою чергу сприятиме притоку капіталу і розвитку економіки.

Таким чином, наддержавне регулювання міжнародної інвестиційної діяльності має потенціал для створення більш стабільного, прозорого та ефективного інвестиційного середовища, яке відповідає потребам сучасної глобалізованої економіки.

3.2. Моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки

Міжнародне інвестування є одним із ключових факторів, що впливають на економічний розвиток сучасних країн, зокрема економік, які перебувають на етапі трансформації або мають високий потенціал зростання. У сучасних умовах глобалізації та зростаючої інтеграції світових ринків капіталу, іноземні інвестиції стають важливим інструментом для досягнення економічної стабільності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Особливо важливо дослідити питання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток вітчизняної економіки, враховуючи її структурні особливості, рівень розвитку інституційного середовища та інвестиційної привабливості. Міжнародні інвестиції, у вигляді прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та портфельних інвестицій, можуть стимулювати створення нових робочих місць, модернізацію виробництва, розвиток технологій, а також сприяти підвищенню якості продукції та послуг.

Однак для об'єктивної оцінки та ефективного управління впливом міжнародного інвестування необхідні глибокі економічні моделі та аналізи, які здатні враховувати вплив широкого спектра факторів, таких як зміни в глобальній економіці, внутрішня економічна політика, а також регіональні і галузеві особливості країни. У цьому контексті моделювання впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток набуває особливої значущості, оскільки дозволяє прогнозувати та оцінювати потенційні результати для національної економіки, а також розробляти ефективні стратегії її розвитку.

Поточна макроекономічна ситуація та рівень залучення прямих іноземних інвестицій в Україну значно ускладнюють розвиток інвестиційного середовища. Наявний обсяг інвестицій не створює необхідних передумов для стійкого економічного зростання і навіть не забезпечує збереження їхнього поточного рівня. На інвестиційну привабливість впливають не лише загальні економічні показники, але й умови ведення бізнесу, включно з рівнем державного втручання та корупції. Найбільш наочно зміну інвестиційного клімату відображає динаміка прямих іноземних інвестицій, що слугує індикатором довіри до країни та її рейтингу. У цілому активність іноземних інвесторів в Україні залишається низькою.

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій, які надходили в Україну та виводилися з неї протягом 2010-2023 років (табл. 3.21), свідчить про значні коливання в їхніх обсягах, що суттєво залежать від політико-економічної ситуації як всередині країни, так і в глобальному контексті.

Таблиця 3.1. – Обсяги прямих іноземних інвестицій Україну за 2010-2023 роки,
млн дол. США

	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо (%)	
2010	6495	-	736	-	+5759	-
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236,1
2016	3810	+4268	16	+67	+3794	+1032,2
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2,9
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16,9
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	-824,7
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0
2023	4247	+3095	42	-487	+4205	+575,0

Джерело: складено за [53].

Дані таблиці 3.1 демонструють, що в період 2010-2012 років спостерігався поступовий приріст прямих іноземних інвестицій в економіку України, який склав 1906 млн дол. Проте події 2013-2014 років суттєво дестабілізували економічну ситуацію, вплинули на інвестиційний клімат та призвели до значного відтоку іноземного капіталу через збройний конфлікт на сході, політичну та економічну нестабільність, а також відсутність гарантій безпеки та високі ризики для інвесторів [54; 55].

Протягом 2015-2016 років спостерігалось певне пожвавлення іноземних інвестицій, загальний обсяг яких досяг 4268 млн дол. Зокрема, у 2016 році обсяг інвестицій зріс до 3810 млн дол, у порівнянні з 458 млн дол у 2015 році. Проте у 2017 році інвестиції знизились на 118 млн дол, що свідчить про розчарування інвесторів в очікуваній стабілізації політичної та економічної ситуації в країні, а також у недостатніх економічних реформах та неефективній боротьбі з корупцією.

Огляд останніх п'яти років свідчить, що найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій був зафіксований у 2021 році — 6687 млн дол, а

найнижчий — у 2020 році, коли через глобальну пандемію COVID-19 інвестиції впали до 868 млн дол.

Аналогічна динаміка спостерігається щодо прямих іноземних інвестицій з України: у 2012 році їхній максимальний обсяг досяг 1206 млн дол, а мінімальний — лише 5 млн дол у 2018 році. Для розуміння динаміки інвестицій важливо аналізувати сальдо прямих іноземних інвестицій, яке у 2010-2014 роках було позитивним. Проте, у 2015 році, в умовах гібридної війни з Росією, спостерігалось негативне сальдо (-407 млн дол). Спад інвестицій у 2020 році також зумовлений впливом пандемії на світову та українську економіку.

Для оцінки впливу інвестиційного клімату на привабливість країни використовуються моделі двофакторної та багатофакторної залежності ВВП від обсягів інвестицій. Як основний показник, валовий внутрішній продукт відображає загальний економічний потенціал країни, а також ефективність залучених інвестицій. На основі аналізу побудовані трендові залежності між ВВП та обсягами прямих іноземних інвестицій. Враховуючи кризові періоди — військові дії 2014 року, пандемію 2020 року та вторгнення 2022 року, — чіткий зв'язок між обраними змінними та зростанням ВВП не підтверджено. Виявлено, що найбільш наближені моделі мають поліноміальний характер для інвестицій в Україну та експоненційну залежність для ВВП та інвестицій з України (рис. 3.2, 3.3).

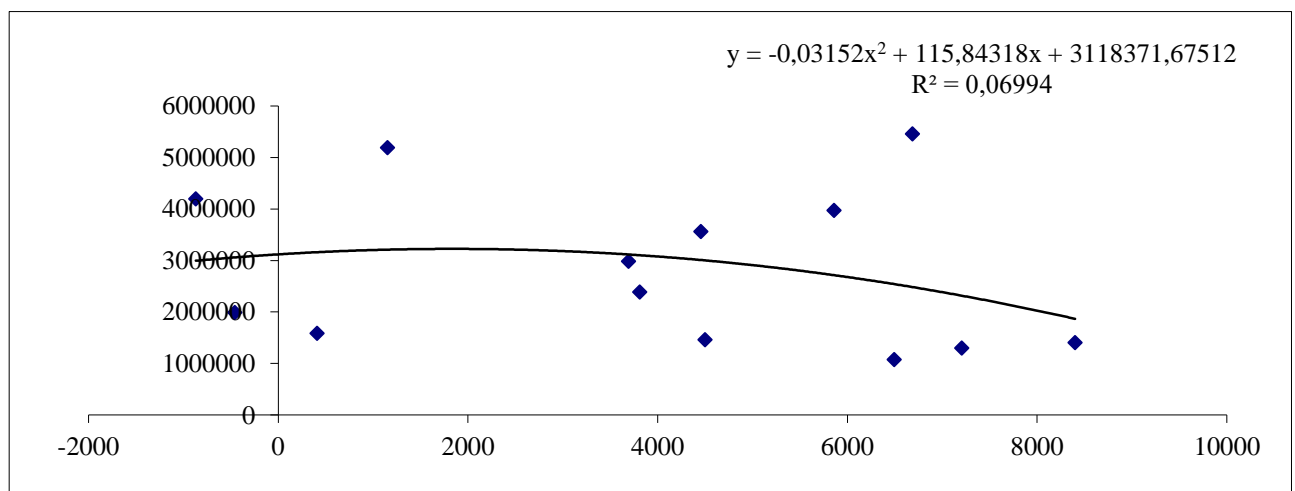

Рисунок 3.2 Трендова лінія залежності ВВП від прямих іноземних інвестицій в Україні.

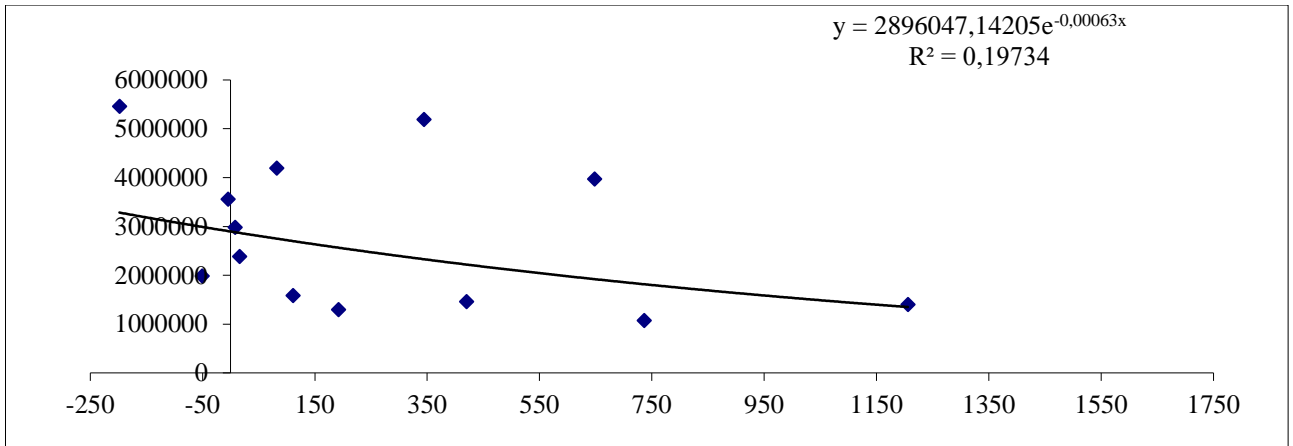

Рисунок 3.3 Трендова лінія залежності ВВП від прямих іноземних інвестицій з України

Низькі кореляційні коефіцієнти на представлених графіках свідчать про відсутність чіткого зв'язку між досліджуваними показниками. Варто зазначити, що значні відхилення у нетипові для України періоди значно ускладнили можливість формування стійкого тренду та встановлення взаємозалежності. Формування сприятливого інвестиційного клімату залежить від зниження рівня тінізації економіки та оптимального податкового навантаження. Більшість інвесторів приймають рішення, враховуючи потенціал прибутковості та адекватність оподаткування. Для України основною проблемою залишається високий рівень тінізації економіки, тому визначення залежності ВВП від обраних факторів є критичним для обґрунтування позитивного інвестиційного середовища (рис. 3.4 і рис. 3.5).

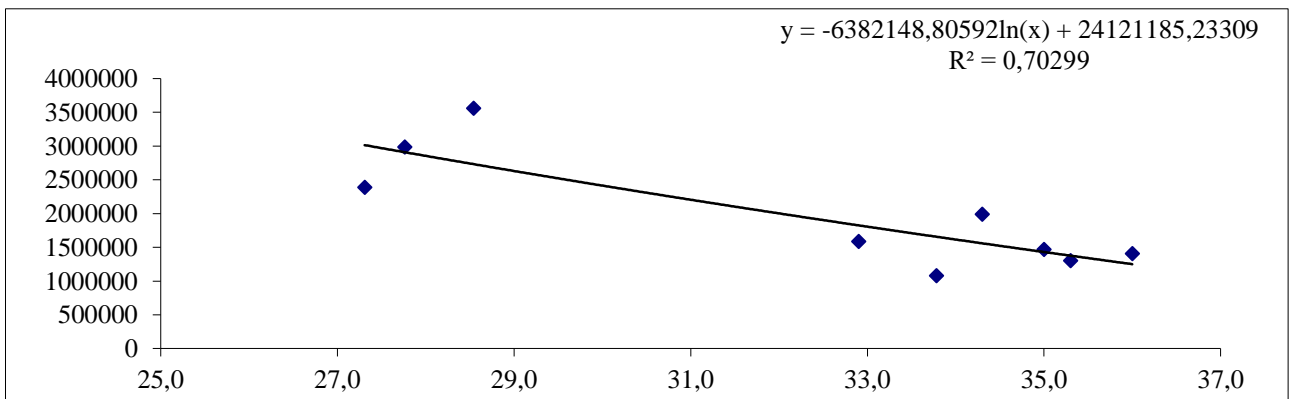

Рисунок 3.4 Трендова лінія залежності ВВП від рівня податкового навантаження

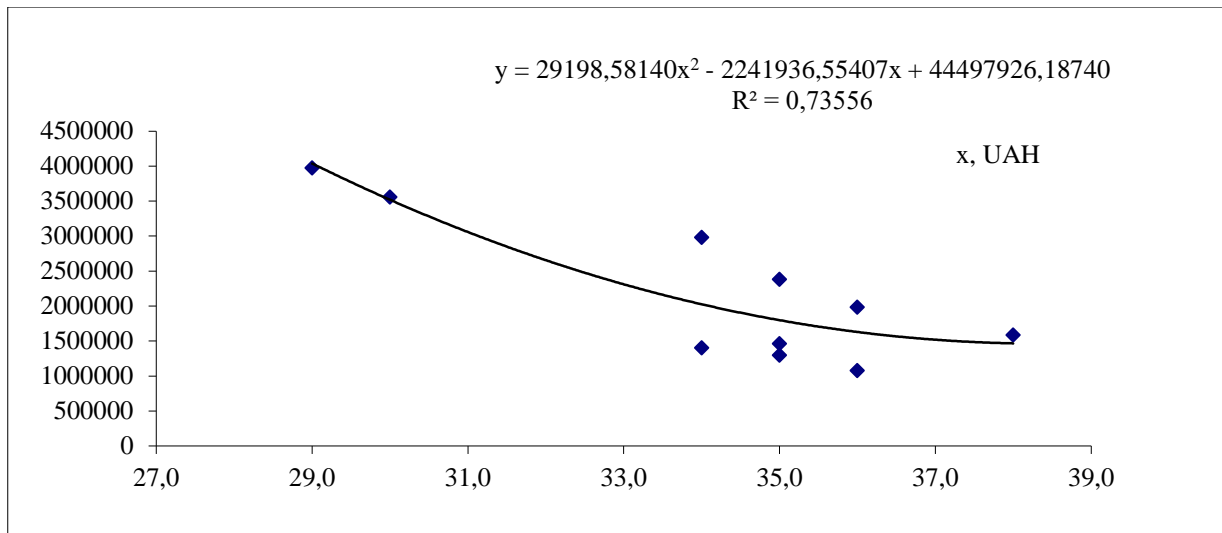

Рисунок 3.5 Трендова лінія залежності ВВП від інтегрального показника рівня тіньової економіки

На графіках (рис. 3.4 та рис. 3.5) спостерігається високий коефіцієнт кореляції, що свідчить про наявність суттєвого зв'язку між досліджуваними показниками. Побудова моделі виконана з використанням логарифмічних та поліноміальних рівнянь другого ступеня.

Важливим аспектом аналізу є розгляд географічної структури прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну, оскільки вона є основним напрямом дослідження процесу іноземного інвестування. Географічна структура інвестування відображає розподіл потоків інвестицій між країнами або їх групами на основі територіальних або організаційних ознак. Вона узагальнює масштаби інвестиційної діяльності країн, які належать до однієї частини світу або певних економічних груп (наприклад, розвинені країни, країни, що розвиваються, економіки перехідного типу, або географічні групи, такі як Європа, Азія, Африка) [56].

Географічна структура ПІІ в Україні вказує на специфіку взаємодії з різними країнами, що входять до інтеграційних об'єднань. Проте, сучасний розподіл іноземних інвестицій в Україні є далеким від оптимального та не відповідає структурі інвестиційних потоків у більшості розвинених країн. В українську економіку, на відміну від високорозвинених країн, рідко надходять

інвестиції від технологічних лідерів та виробників продукції з високою доданою вартістю, таких як США, Японія та старі країни-члени ЄС (Франція, Італія, Німеччина) (Національний банк України).

Іноземний капітал в Україні представлений двома типами: один належить безпосередньо іноземним резидентам, а інший контролюється іноземними компаніями, але фактично належить українським резидентам. Такий капітал часто був виведений з України і зберігається в офшорних зонах.

Аналіз країн-партнерів, що інвестують в українську економіку, показує незначну частку капіталу з економічно розвинених країн, тоді як інвестиції з офшорних юрисдикцій займають досить вагому позицію. Таким чином, інвестиції з офшорів фактично витісняють капітал із країн з високорозвиненою економікою.

Для стратегії міжнародної інвестиційної діяльності кожної країни важливе значення має наукове обґрунтування та визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх узгодження з національними й соціальними інтересами, а також орієнтація на швидкий вихід з економічної кризи та досягнення стабільного розвитку.

Таким чином, державна політика в сфері іноземного інвестування повинна спрямовуватися на підвищення інвестиційної привабливості країни та створення сприятливих умов для всіх учасників інвестиційного процесу. Ключовими факторами для залучення іноземного капіталу мають стати прозорість і законність дій державних органів, чіткий і відкритий процес залучення інвестицій, а також формування позитивного іміджу країни.

Для покращення міжнародного інвестиційного іміджу України важливо врахувати низку стратегічних кроків, які допоможуть підвищити її привабливість в очах іноземних інвесторів:

— підвищення прозорості державного управління. Запровадження системних антикорупційних заходів, вдосконалення механізмів захисту прав інвесторів і посилення прозорості в роботі державних установ допоможуть зміцнити довіру іноземного бізнесу до України;

— спрощення регуляторних вимог і дозвільних процедур. Спростити процеси реєстрації бізнесу, зменшити кількість перевірок і дозвільних документів, оптимізувати митні процедури. Це створить більш комфортні умови для роботи іноземних інвесторів;

— захист прав власності. Посилення судової системи, забезпечення незалежності суддів та справедливого розгляду спорів, особливо щодо прав власності іноземних інвесторів, сприятиме створенню надійного інвестиційного середовища;

— розвиток інфраструктури. Інвестиції в інфраструктуру, зокрема транспортну, логістичну та цифрову, допоможуть не тільки поліпшити внутрішню інфраструктуру, але й сприяти залученню інвесторів, які потребують надійної інфраструктурної бази для своєї діяльності;

— запровадження податкових стимулів для інвесторів. Введення податкових пільг, зниження ставок податків або відтермінування податкових платежів для нових інвестиційних проектів можуть суттєво підвищити конкурентоспроможність України на світовій інвестиційній арені;

— підтримка інновацій та високотехнологічних секторів. Сприяння інвестиціям у наукомісткі галузі, створення технологічних парків і програм підтримки стартапів привабить інвесторів, які шукають можливості в технологічно розвинених сферах;

— активне просування України на міжнародних інвестиційних форумах. Участь у міжнародних інвестиційних заходах, проведення бізнес-форумів і презентацій інвестиційних можливостей України сприятимуть підвищенню обізнаності інвесторів про потенціал країни;

— покращення рейтингу України у світових індексах. Робота над показниками, які враховуються у міжнародних рейтингах (наприклад, Doing Business, Corruption Perception Index), допоможе підняти репутацію України серед міжнародної бізнес-спільноти;

— розвиток державно-приватного партнерства (ДПП). Активізація ДПП у реалізації інфраструктурних та соціально значущих проектів дозволить залучити іноземний капітал та підвищити інтерес інвесторів до довгострокових проектів в Україні;

— підтримка програм ренесансу (комплекси заходів, спрямовані на відновлення та розвиток економіки, інфраструктури та суспільства після кризових подій, таких як війна, природні катастрофи або економічні спади) та стабілізації в перехідні періоди. Враховуючи ситуацію, пов'язану з військовими діями та економічною кризою, важливо запроваджувати державні програми підтримки та гарантування безпеки інвесторів у кризові періоди.

Реалізація цих пропозицій сприятиме формуванню позитивного інвестиційного іміджу України, посилюючи її конкурентні переваги та привабливість для міжнародних інвесторів.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі представлено спробу вирішення наукового завдання, що стосується виявлення закономірностей міжнародного інвестування на світовому та національному рівнях, а також розроблення практичних рекомендацій стосовно активізації міжнародних інвестиційних процесів задля забезпечення економічного розвитку національної економіки.

Проведене дослідження у рамках визначених завдань дає можливість зробити висновки, які мають теоретико-методологічну та науково-практичну значущість.

Інвестиції загалом та іноземні зокрема є механізмом збагачення національної економіки. З огляду на стратегічні потреби держави, залучення ПІІ надасть змогу не лише підвищувати рівень розвитку національної економіки, але й створити необхідні умови для поширення інновацій. Задля досягнення цих цілей доцільно використовувати усі інструменти та можливості державного регулювання. Базовим у цьому векторі розвитку є наукове обґрунтування мети, цілей та завдань економічної політики, окреслення форм, засобів, інструментів та методів враховуючи всі чинники впливу в системі національної економіки. Залучення ПІІ є діяльністю на яку впливає значна кількість ендогенних та екзогенних чинників, які, у свою чергу, окреслюють та формують обсяги загальних інвестиційних ресурсів, що мають потенціал піднімати значення показників стану економічного розвитку національної економіки. З метою здійснення координації цього процесу згідно національних стратегічних цілей та пріоритетних напрямів розвитку національної економіки доцільно використовувати певний інструментарій державного врегулювання інвестиційної діяльності.

Проведене дослідження концепцій та теорій стосовно міжнародної інвестиційної діяльності доводить до висновку, що міжнародне переміщення капіталу загалом та транснаціонального, зокрема, є базою для розвитку процесів фінансової глобалізації, що, в результаті, призвело до нарощення

міграційних процесів та пришвидшеного руху капіталу, який поступово перетворився на життєво необхідну ланку існування господарства.

Результати моніторингу сучасних світових трендів міжнародної інвестиційної діяльності свідчать про те, що, прямі іноземні інвестиції посідають одне з базових місць у міжнародній фінансовій системі. Даний вид фінансових потоків забезпечує мобілізацію та рух капіталу, здійснює оптимізацію міжнародного поділу праці використовуючи можливості реалізації потенціалу конкурентних переваг контрагентів іноземного інвестування. Базовими учасниками сучасної світової економічної системи є транснаціональні корпорації, що здійснюють заходи активної інвестиційної політики у глобальному економічному середовищі. ПІІ притаманні як переваги так і недоліки відносно приймаючих країн, саме тому актуальним є завдання забезпечення необхідного рівня інвестиційної безпеки. Україна також не стоїть осторонь світових інвестиційних потоків, однак на даний час ПІІ в структурі усіх інвестиційних джерел притаманна незначна питома вага.

Значний рівень інвестиційного ризику для іноземних інвесторів в економічній системі України на даний час зумовлено її функціонуванням в умовах воєнного стану. Загалом тенденції іноземного інвестування в національну економіку мають негативний характер через ряд об'єктивних обставин, враховуючи які інвестори не бажають ризикувати. В Україні нині вже розроблено план відновлення та підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, за умови своєчасної реалізації якого, ми можемо розраховувати на приплив ПІІ в належних обсягах.

З огляду на детермінанти міжнародної інвестиційної діяльності у вітчизняній економіці, доцільним є спрямування регулюючого впливу держави на формування ефективного інституційного забезпечення інвестиційного процесу в країні, раціонального інвестиційного клімату та оптимальної законодавчої бази. Доцільним видається надання пріоритету прямим іноземним інвестиціям у капітал в інтелектуальній сфері і високих технологій, а також

використання стимулювальних механізмів стосовно переходу економіки України на інноваційний тип розширеного відтворення.

Перспективи наддержавного регулювання міжнародної інвестиційної діяльності можуть бути розглянуті через кілька ключових аспектів:

— посилення міжнародної співпраці: наддержавне регулювання може сприяти тіснішій співпраці між країнами, що дозволить знизити торговельні бар'єри і створити більш сприятливі умови для іноземних інвестицій. Встановлення єдиних стандартів і норм забезпечить справедливіші умови для інвесторів з різних країн;

— захист інвестицій: зростання уваги до прав інвесторів, включаючи захист від експропріації, забезпечить більшу впевненість інвесторів у стабільності своїх активів. Наддержавні механізми можуть включати формулювання спільних правил для захисту іноземних інвестицій;

— створення механізмів вирішення спорів: наддержавне регулювання може забезпечити більш ефективні механізми вирішення інвестиційних спорів, включаючи створення постійних міжнародних судів або арбітражних установ, що дозволить уникнути затягування процесів і забезпечить неупереджене розгляд справ;

— підтримка сталого розвитку: регулювання може бути спрямоване на забезпечення відповідності інвестиційних проектів екологічним стандартам і соціальним нормам. Це може включати вимоги до проведення екологічних і соціальних оцінок перед реалізацією інвестиційних проектів;

— гармонізація політик: наддержавне регулювання може сприяти гармонізації національних інвестиційних політик, що дозволить зменшити конкуренцію між країнами за іноземні інвестиції, засновану на зниженні стандартів захисту прав працівників чи екології;

— адаптація до нових викликів: з розвитком технологій і нових форм бізнесу, таких як цифрові платформи, наддержавне регулювання може адаптуватися до нових викликів і тенденцій, включаючи криптовалюти, стартапи та нові моделі ведення бізнесу;

— зміцнення довіри між інвесторами і державами: встановлення чітких і справедливих правил гри може зміцнити довіру між іноземними інвесторами і державами, що в свою чергу сприятиме притоку капіталу і розвитку економіки.

Наддержавне регулювання міжнародної інвестиційної діяльності має потенціал для створення більш стабільного, прозорого та ефективного інвестиційного середовища, яке відповідає потребам сучасної глобалізованої економіки.

Державна політика в сфері іноземного інвестування повинна спрямовуватися на підвищення інвестиційної привабливості країни та створення сприятливих умов для всіх учасників інвестиційного процесу. Ключовими факторами для залучення іноземного капіталу мають стати прозорість і законність дій державних органів, чіткий і відкритий процес залучення інвестицій, а також формування позитивного іміджу країни.

Для покращення міжнародного інвестиційного іміджу України важливо врахувати низку стратегічних кроків, які допоможуть підвищити її привабливість в очах іноземних інвесторів:

— підвищення прозорості державного управління: запровадження системних антикорупційних заходів, вдосконалення механізмів захисту прав інвесторів і посилення прозорості в роботі державних установ допоможуть зміцнити довіру іноземного бізнесу до України;

— спрощення регуляторних вимог і дозвільних процедур: спростити процеси реєстрації бізнесу, зменшити кількість перевірок і дозвільних документів, оптимізувати митні процедури. Це створить більш комфортні умови для роботи іноземних інвесторів;

— захист прав власності: посилення судової системи, забезпечення незалежності суддів та справедливого розгляду спорів, особливо щодо прав власності іноземних інвесторів, сприятиме створенню надійного інвестиційного середовища;

— розвиток інфраструктури: інвестиції в інфраструктуру, зокрема транспортну, логістичну та цифрову, допоможуть не тільки поліпшити

внутрішню інфраструктуру, але й сприяти залученню інвесторів, які потребують надійної інфраструктурної бази для своєї діяльності;

— запровадження податкових стимулів для інвесторів: введення податкових пільг, зниження ставок податків або відтермінування податкових платежів для нових інвестиційних проектів можуть суттєво підвищити конкурентоспроможність України на світовій інвестиційній арені;

— підтримка інновацій та високотехнологічних секторів: сприяння інвестиціям у наукомісткі галузі, створення технологічних парків і програм підтримки стартапів привабить інвесторів, які шукають можливості в технологічно розвинених сферах;

— активне просування України на міжнародних інвестиційних форумах: участь у міжнародних інвестиційних заходах, проведення бізнес-форумів і презентацій інвестиційних можливостей України сприятимуть підвищенню обізнаності інвесторів про потенціал країни;

— покращення рейтингу України у світових індексах: робота над показниками, які враховуються у міжнародних рейтингах (наприклад, Doing Business, Corruption Perception Index), допоможе підняти репутацію України серед міжнародної бізнес-спільноти;

— розвиток державно-приватного партнерства: активізація ДПП у реалізації інфраструктурних та соціально значущих проектів дозволить залучити іноземний капітал та підвищити інтерес інвесторів до довгострокових проектів в Україні;

— підтримка програм ренесансу: враховуючи ситуацію, пов'язану з військовими діями та економічною кризою, важливо запроваджувати державні програми підтримки та гарантування безпеки інвесторів у кризові періоди.

Реалізація цих пропозицій сприятиме формуванню позитивного інвестиційного іміджу України, посилюючи її конкурентні переваги та привабливість для міжнародних інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023. (54). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65> (дата звернення: 07.07.2024).
2. Кичко І.І., Панченко М.М. Теоретико-економічні підходи до визначення змісту та перспектив реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 3(27). С. 19-28. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3\(27\)-19-28](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3(27)-19-28) (дата звернення: 08.01.2024).
3. Маковоз О. С., Крайня Д. Р., Обуховський О. В. Фактори інвестиційної стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. № 32. С. 70—75.
4. Федоров Р. Як залучати прямі іноземні інвестиції: практич. посіб. ПРООН, 2013. 128 с. URL: https://regionet.org.ua/files/02_How_to_attract_FDI_-_UA.pdf (дата звернення: 09.07.2024).
5. Левицький В., Радинський С. Удосконалення інноваційно-інвестиційної діяльності в період післявоєнної відбудови України: організаційний та нормативно-правовий аспект. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 84, № 5. С. 151–161.
6. Міжнародні економічні відносини: магістерський курс: Навчальний посібник / Зелінська О.М., Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Корольчук Л.В., Урбан О.А. Луцьк: видавництво «Терен», 2023. 328 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/uk/147258369/13953> (дата звернення: 19.07.2024).
7. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Частина 1: Навчальний посібник / Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/uk/147258369/13380> (дата звернення: 19.07.2024).

8. The EBRD in Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/ukraine.html> (дата звернення: 19.01.2024).
9. Кравців В.С., Мельник М.І., Антонов В.Б. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В.С. Кравців, М.І. Мельник, В.Б. Антонов. Львів: ІРД НАН України, 2015. 386 с.
10. Косач І., Дегтярьов А. Програмні інструменти державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва. *Наукові перспективи*. 2021. № 8 (14). С. 41—50.
11. Рязанова Н. Еволюція теорії та практики вивозу капіталу та його особливості у контексті світової кризи початку ХХІ ст. *Вісник КНТЕУ*. 2010. № 2. С. 65—77.
12. Сміт А. Добробут нації. Дослідження про природу та причини добробуту нації [пер. з англ. під ред. Є. Литвина]. К.: Port-Royal, 2001. 590 с.
13. Бутинець Ю. Ф. Економічна сутність капіталу: історичний вимір. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 1(51). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1546/1/7.pdf> (дата звернення: 25.07.2024).
14. Ricardo D. On The Principles of Political Economy and Taxation. John Murray, 1817.
15. Гуртов Д. О. Транснаціональний капітал в структурі глобального фінансового ринку: дис. канд. ек. наук – 08.00.02. Київ, 2010. 210 с.
16. Алсуф'єва О. О. На шляху до регулювання життєрадісною інтуїцією (Рецепти Дж. М. Кейнса). *Проблеми економіки та політичної економії*. 2016. № 2. URL: http://politeco.nmetau.edu.ua/journals/2/4_a_ua.6.pdf (дата звернення: 29.07.2024).
17. Фролова Т. О. Розвиток корпоративних стратегій в глобальному інвестиційному середовищі: дис. докт. ек. наук – 08.00.02. Київ, 2012. 370 с.
18. Joseph A. Schumpeter Business cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. New York Toronto London : McGraw-Hill Book Company. 1939. 461 pp. URL: <https://discoversocialsciences.com/wp->

content/uploads/2018/03/schumpeter_businesscycles_fels.pdf (дата звернення 30.07.2024).

19. Зятина К. О., Кушнір Н. О. Динаміка і структура глобальних потоків прямих іноземних інвестицій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Випуск 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-8> (дата звернення 30.07. 2024).

20. 7. World investment report 2021. Investing in sustainable recovery. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf (дата звернення: 04.09.2024).

21. World investment report 2022. International tax reforms and sustainable investment. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2022> (дата звернення: 04.09.2024).

22. World investment report 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (дата звернення: 04.09.2024).

23. Гринчук Т. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан та фактори, що впливають на процес їх залучення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. №2. С. 306 – 309. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-37> (дата звернення: 07.09.2024).

24. Бовкун О. Статистичний аналіз прямих іноземних інвестицій в Україні. *Sciences of Europe*. 2022. №103. С. 33 – 37. DOI: 10.5281/zenodo.7247536.

25. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 08.09.2024).

26. Тимошенко Н., Вишневська А. Аналіз інвестиційної привабливості економіки України. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. 2023. С. 200-201. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272016> (дата звернення: 08.09.2024).

27. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010р. – 2022р.

(2023). Національний банк України, Департамент статистики та звітності. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_trippling_ICL-DFS_pr.pdf?v=6 (дата звернення: 10.09.2024).

28. Ковальчук Н. Прямі іноземні інвестиції в Україну в умовах інтеграції до Європейського Союзу. *Бізнес Інформ*. 2023. №3. С. 38 – 42. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-38-42>.

29 Проект USAID з економічного розвитку, управління та зростання підприємництва (EDGE). Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-04/EDGE%20UIPA%20Report-%20online%20-%20Ukrainian%20%2811%20Apr%202023%29_AC.pdf (дата звернення: 11.09.2024).

30. Нечаєва І. Відновлення ПІІ: глобальні перспективи та можливості для України. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economicsg*. 2024. Volume 5. С. 132 – 144. DOI: [10.58423/2786-6742/2024-5-132-144](https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-132-144).

31. Великі міжнародні компанії роблять ставку на майбутнє України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/01-09-2023/> (дата звернення: 11.09.2024).

32. Григоренко Є., Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501> (дата звернення: 12.09.2024).

33. Свириденко Ю. Країна можливостей: чому інвестор прийде в Україну. 10 галузей української економіки, які мають найбільший інвестиційний потенціал. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/22> (дата звернення: 13.09.2024).

34. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Інвестиційні можливості в Україні представлено на URC MARKETPLACE в Лондоні. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=c9c4c8cd-f9a2-458f-92d8-64bbb0198f1c&title=InvestitsiiniMozhливostiV> (дата звернення: 13.09.2024).

35. Ukraine Invest. Your Investment Matters. Стимули. 2024. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/incentives/> (дата звернення: 14.09.2024).

36. Юрчишин В. Залучення добросесних інвестицій. Аналітична доповідь. Грудень 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-PAKT-8.pdf> (дата звернення: 14.09.2024).

37. Віблій П. І. Проблема залучення іноземних інвестицій в умовах війни. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2024. Том 87. № 2. С. 155–162.

38. Пучок М. С., Василенко А. В. Інвестування в Україну під час війни: тенденції та перспективи. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. 2023. С. 137. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/279892> (дата звернення: 20.09.2024).

39. Славкова А. А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск №56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>.

40. Кичко І. І., Панченко М. М. Загрози та ризики формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу України та напрями їх усунення. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 59—65.

41. Стащук О., Деркач О., Лозовик В. Інвестиційний клімат України та напрями його покращення. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 1(33). С. 52–60.

42. Хоменко І., Волинець Л., Шамкало А. Особливості надходження прямих іноземних інвестицій та їхній вплив на економіку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 1 (25). С. 15–26.

43. Руденко О.А. Особливості формування та регулювання інвестиційних заходів у Сполучених Штатах Америки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23. С. 82-86.

44. Малахова Ю.А., Хобта М.О., Гончар Т.М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. №2. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.2.91](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.91).

45. Регулювання іноземних інвестицій у США, Британії, Франції та Німеччині. URL: <https://incfine.com/ua/regulyuvannya-inozemnih-investicij-u-ssha-britaniyi-franciyi-ta-nimechchini/> (дата звернення: 26.09.2024).

46. Інвестиційна діяльність Великої Британії. URL: <https://ybcase.com/ua/company-services/invest/soprovozdnie-investicionnojdeatelnosti-v-velikobritanii> (дата звернення: 27.09.2024).

47. Касянок К.Г. Міжнародний досвід залучення прямих іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 18. С.38-44. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_2_2018ua/10.pdf (дата звернення: 27.09.2024).

48. Грамотнєв В. Напрями удосконалення моделювання впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток. *Управління змінами та інновації*. 2024. (10). С.71-76. URL: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-10-14> (дата звернення: 01.10.2024).

49. Швиданено О. А. Глобальна парадигма конкурентоспроможності: імперативи становлення та розвитку: дис. докт. ек. наук: 08.00.02. Київ, 2007. 408 с.

50. Софіщенко І. Багатостороння інвестиційна політика: виклики та трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 20. DOI: 10.32702/23066814.2023.20.64.

51. Софіщенко І. Прикладні аспекти проектування інвестиційної політики країни щодо міжнародного руху капіталу. *Український економічний часопис*. 2023. №2. С. 78–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-14>.

52. Investment facilitation in international investment agreements: trends and policy options. ІА Issues Note. 2023. No. 3, (September, 2023). URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaepcbinf2023d5_en.pdf (дата звернення: 12.10.2024).

53. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 12.10.2024).

54. Baula, O., Liutak, O., Galaziuk, N., & Zelinska, O. Simulation of the Influence of the Investment Environment on the Formation of an Attractive Macro Space of the Economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. 5(58). P. 303–313. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4493> (дата звернення: 14.10.2024).

55. Kitaychuk T. Investment attractiveness: theoretical analysis and influencing factors. *Economy and society*. 2023. 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65> (дата звернення: 14.10.2024).

56. Maslii V., Pitel S. Statistical analysis of the geographical structure of direct foreign investments in Ukraine. *Bulletin of the Economy*. 2021. 2. P. 160-175. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.02.160> (дата звернення: 14.10.2024).